

2007

ISSN 1331-2170

UDK 282

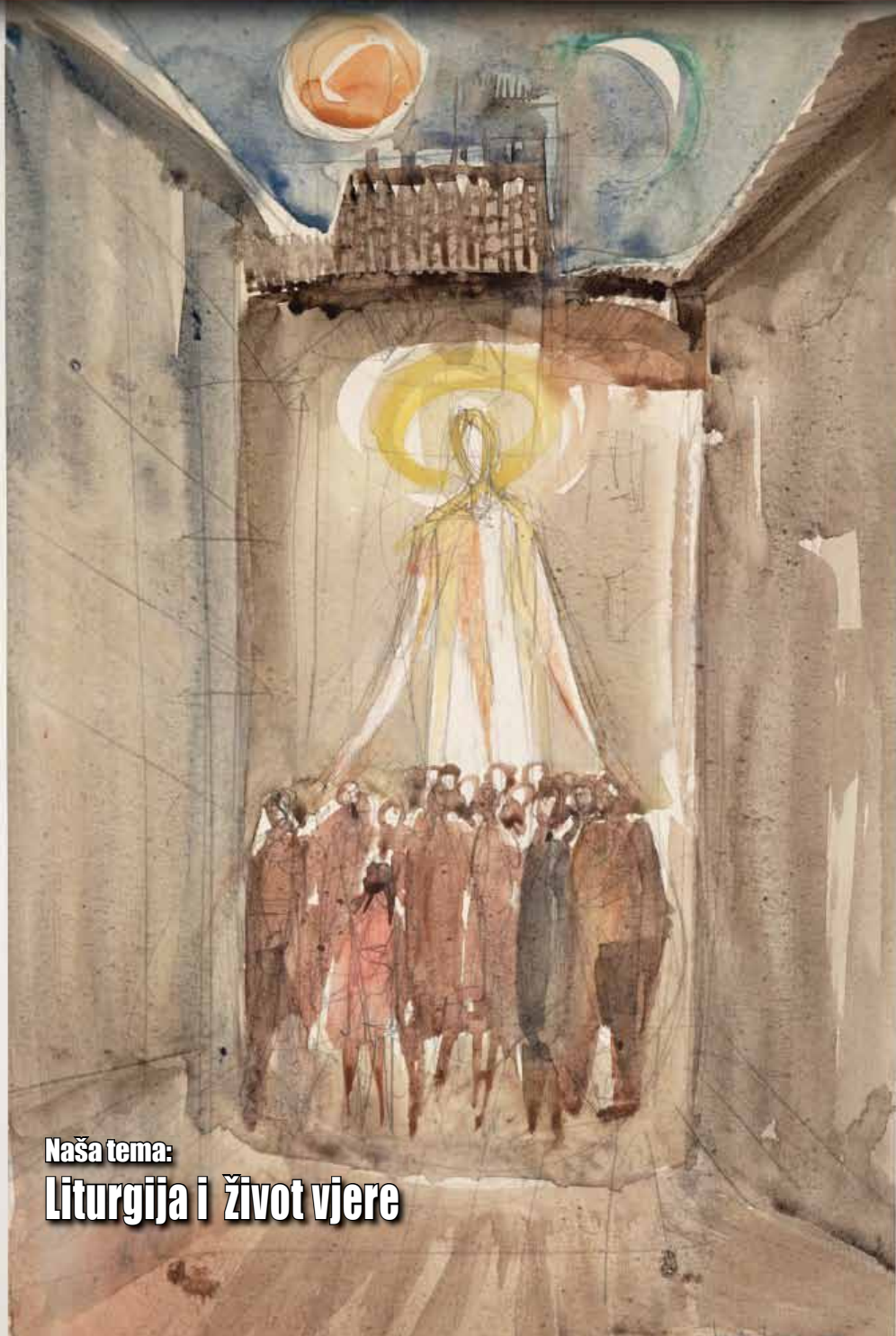
liturgijsko—pastoralni list

živo vrelo

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • god. XXIV. • cijena: 13 kn

od 21. siječnja do 24. veljače 2007.

Naša tema:

Liturgija i život vjere

Susret s Kristom, Trento Longaretti, akvarel, 1950.

Liturgijsko osnaženje vjere

Liturgija je vrhunac prema kojemu teži djelatnost Crkve i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga. Doista, apostolski su naponi upravljani k tome da se svi koji su vjerom i krštenjem postali Božja djeca sastaju zajedno, da usred Crkve hvale Boga, sudjeluju kod žrtve i blaguju Gospodnju večeru.

Zauzvrat, ista liturgija potiče vjernike da nasićeni vazmenim otajstvima budu složni u bogoljubnosti. Ona moli da vjernici životom vrše ono što su vjerom prihvatili, a obnavljanje Saveza između Gospodina i ljudi u euharistiji privlači i podžiga vjernike u neodoljivoj ljubavi Kristovoj. Iz liturgije, dakle, osobito iz euharistije, kao s izvora, izliva se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava ono posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu, prema čemu se, kao prema svojoj svrsi, slijevaju sva druga djela Crkve.

*Drugi vatikanski sabor,
Konstitucija o liturgiji, 10.*

u ovom broju:

ZIVO VRELO

1

urednikova riječ

- U troglasju vjere

2

naša tema: Liturgija i život vjere

- Slaviti i živjeti otajstva vjere, A. Crnčević
- Liturgijska sakramentalna slavlja i život vjernika, I. Šaško
- Obredno ponavljanje i novost navještaja, G. Bonaccorso

14

otajstvo i zbilja

*Biblijska razmišljanja: A. Vučković,
Ž. Tanjić, D. Tokić, I. Šaško, I. Raguž*

- Treća nedjelja kroz godinu
- Četvrta nedjelja kroz godinu
- Peta nedjelja kroz godinu
- Šesta nedjelja kroz godinu
- Sedma nedjelja kroz godinu

34

symbolon

- Obredi pričesti

36

Riječ i Pismo

- Psalm 51., I. Čatić

38

u duhu i istini

- Molitve pred slikom

40

trenutak

- Slavlje euharistije i euharistijsko klanjanje

U troglasju vjere

Svojom objavom Bog u svojoj neizmjerljivoj ljubavi zapodijeva razgovor s ljudima i poziva ih na spasenjsko zajedništvo sa sobom (DV 2). Priklađan čovjekov odgovor na poziv u zajedništvo s Bogom jest *vjera*. Odgovor vjere autentičan je ukoliko je odgovor života, odgovor življenjem. Čovjek u vjeri *ispovijeda* svoj posluš Bogu, u vjeri *živi* darovano spasenje, u vjeri *slavi* to uzvišeno otajstvo Božje blizine. Ranjena je i krhka vjera ako nije osvjedočena življenjem i ako nije osnažena slavljenjem u zajednici vjernika.

Nerazdjeljivo jedinstvo kršćanske vjere i liturgije, suglasje ispovijedane i slavljene vjere, pojavljuje se kao žurna zadaća kršćanskih zajednica u ovome trenutku povijesti. Krizu životnosti vjere i krizu životnosti liturgije u mnogim se zajednicama pokušava ozdravljati odijeljeno, kroz nastojanja koja teže k obnovi, ali koja ne uspostavljaju nutarnji vjernikov sklad. Najdublja kriza liturgije nastaje iz njezine odijeljenosti od vjere. Takva razdijeljenost vodi prema individualizaciji vjere i redukciji njezine crkvenosti (zajedništva) na privatnost grupe ili pojedinca te k svođenju liturgije na praznu obrednost.

Životnost liturgije ne mjeri se učestalošću, nego istinitošću slavljenja. Bez vjere koja liturgiji daje istinitost i smisao liturgijska praksa vodi u *obredni konzumizam* koji ne može biti doživljen kao radost slavljenja i kao udioništvo u darovanom spasenju. Zato je liturgiju i liturgijsku praksu potrebno trajno čistiti čistoćom vjere. Liturgija se obnavlja vjerom, a vjera se hrani liturgijom.

Prvi ovogodišnji broj Živog vrela donosi teološka razmišljanja u kojima se nastoji probuditi vjernačka potreba za *cjelovitošću kršćanske vjere*. Cjelovitost vjere doživljava se u suzvučju njezina ispovijedanja, slavljenja i življenja. Tome skladnom troglasju vjere Duh Božji daje snagu i životni dah. Vjerujemo da će naša razmišljanja svima koji čeznu za snažnijom vjerom pomoći da dio svojih čeznuća iskuse u liturgiji koja je hrana Crkvi i njezinoj vjeri.

Urednik

Slaviti i živjeti otajstva vjere

Naznake za liturgijski oris kršćanskoga života

Ante Crnčević

Rast kršćanstva kroz povijest, počevši od starozavjetnoga vremena pripreme i obećanja pa do današnjega vremena obnove, prolazi kroz stalnu opasnost razdvajanja življene i slavljenе vjere. Ta je dioba uočljiva u suprotstavljanju kulta i morala, ili pak u isključivanju kulta ili morala iz cjelovitosti kršćanske vjere. Vjera, kult i moral, odnosno *prihvatanje, slavljenje i življenje* darovanoga spasenja predstavljaju, međutim, nedjeljivi triptih kršćanske vjere. Novost Kristova dara spasenja moguće je orisati upravo kroz pomirbu i ponovnu integraciju vjere, kulta i morala. On ujedinjuje ispovijedanu, življenu i slavljenу vjeru ističući vrijednost »klanjanja Bogu u duhu i istini« (Iv 4,24).

Krist se, naime, pojavljuje u doba kad je izabrani narod proživljavao duboku *odijeljenost*

kulta od života vjere u istovremenosti njihova snažnoga zauzimanja za čistoću vjere i za čistoću kulta. Kulturni propisi, s jedne strane, i moralne norme, s druge strane, mogli su biti vršeni 'do savršenstva', a da se međusobno ne dodiruju. Štoviše, mogli su se međusobno isključivati. 'Savršeni' štovatelj Boga mogao je biti na suprotnoj strani života vjere. Na temelju takvih iskustava razumljiva je Božja opomena narodu »Ovaj me narod usnama časti, a srce mu je daleko od mene« (Iz 29,13) uz pitanje koje preispituje vrijednost i smisao kulta: »Što će mi mnoštvo vaših žrtava? (...) Kad mi lice vidjet' dolazite, tko od vas ište da gazite po mojim predvorjima? Prestanite mi nositi ništavne prinose jer mi omrznuše!« (Iz 1,11-13). Te riječi nisu protivljenje kultu kao takvom niti najava novoga življenja vjere bez

Liturgija preobražava svijet dajući mu oris »budućega svijeta«.

potrebe kulta, nego protivljenje kulturnoj praksi koji nije odraz i ogledalo života. Krist uspostavlja novi kult objavljujući se kao *hram*, *svećenik* i *žrtva* novoga prinosa, tj. prinoseći Bogu sebe u hramu svoga tijela. U njemu je žrtveni prinos nedjeljiv od života. On živeći na zemlji proslavlja Oca nebeskoga: »Ja tebe proslavih na zemlji dovršivši djelo koje si mi dao izvršiti« (Iv 17,4).

Na tragu te novosti kulta, koji se manifestira kao *vrhunac* življene vjere i *vrelo* novoga iskustva vjere, razmišljamo o liturgiji Crkve i potrebi njezinoga stalnog ucjepljivanja u življeno iskustvo vjere.

Otkriti smisao u nekorisnosti

Koje je mjesto liturgije u životu vjere? Je li suvremenome življenju vjere potrebna liturgija? To su pitanja koja se vjerniku nameću u susretu s novim oblicima religioznosti. Sve češće se vjera, pod utjecajem novih religijskih pokreta i nove religioznosti, svodi na nutarnje iskustvo pojedinaca, na otkrivanje vlastite ili naravne »duhovnosti« koju čovjek u sebi krije i koju, kaže se, treba otkriti. Zanimljivo je slušati »duhovne razgovore« ljudi koji ne priznaju snagu Duha u ljudskome životu. Njihova se duhovnost svodi na traganje pa će, bez iskustva Duha, svoje *iskustvo traganja* olako nazvati *duhovnim iskustvom*. Riječ je zapravo o čistom ljudskom iskustvu koje otkriva glad za Duhom, za životom koji čovjek sam sebi ne može darovati. Nova religioznost, koja se zadovoljava otkrivanjem i njegovanjem duhovnoga koje počiva u čovjekovoj nutrini, dovodi u pitanje smisao kulta i obreda.

No, pitanje o smislu liturgije, kao obredno i crkveno uobličenog slavljenja Boga, izranja i iz samog poimanja kršćanskoga života. Koje mjesto pripada liturgiji u životu koji u kristovskome smislu sâm treba biti slavljenje Boga, klanjanje Bogu »u duhu i istini«? Nije li liturgija, kao obredno ustaljeni izričaj slavljenja Boga, zapravo ograničavanje istinskoga i životnoga slavljenja Boga? Sva ta pitanja nukaju nas na razmišljanje ne samo o životnosti vjere nego i o životnosti liturgije.

Na tragu novozavjetnoga shvaćanja kršćanskoga života kao istinskoga kulta i na temelju

shvaćanja liturgije kao najvišega kulturnog izričaja lako je zaključiti da liturgija nalazi svoj smisao tek kad nije iskustvo »u zgradama«, kad nije izdvojena iz života vjere. Liturgija zapravo intenzivira život kao klanjanje Bogu. Ona to može biti jer ju ne definiramo kroz njezinu obrednost nego kroz njezinu otajstvenost. Ona nije svediva na ljudski obredni čin. Razumijevamo je kao obredno očitovanje Božjega djela spasenja. Stoga ona ne priječi, nego konkretizira iskustvo Duha u životnoj zbilji kršćana. Vrijedno je pri tom istaknuti jedno od temeljnih načela obnovljene liturgije: u liturgiji je ljudsko *upravljeno* k božanskome i *podređeno* božanskome (*ordinateur ad divinum eique subordinetur*), djelovanje je podređeno kontemplaciji, sadašnje budućemu (SC 2). U toj perspektivi liturgija, kao vrhunac života vjere, usmjerava sav ljudski život prema božanskome životu. Potpomaže da kršćansko življenje bude življenje božanskoga života.

U takvom usmjerenju liturgije teško je govoriti o životnosti liturgije ili o njezinoj »korisnosti« za život vjernika. Životnost vjere traži konkretnost, korisnost, primjenjivost na život. Liturgija pak u svojoj biti želi nadići životnu konkretnost (ne nijećući je!), želi se oduprijeti svođenju na trenutnu korisnost. Stavimo li u prvi plan zbiljnost i konkretnost života, vrijeme kao dragocjenost i život kao mjesto ostvarenja, morat ćemo barem u izvjesnoj mjeri govoriti o *nekorisnosti liturgije*. Liturgija, naime, nije mjerljiva mjerom ostvarenja, uspjeha, koristi... Kažemo li da je liturgija podređivanje vremenskoga vječnomu, zemaljskoga nebeskomu, onda je nužno imati hrabrosti odreći se vrijednosti i korisnosti vremenskoga i zemaljskoga ili, još konkretnije, odreći se vremena i Zemlje. Tako liturgija uvijek nosi iskustvo nekorisnosti, gubljenja i odricanja. Slaviti liturgijski čin znači prekinuti zaposlenost i svoju korisnost u svijetu, pa i u korisnost životu Crkve, kako bismo si posvijestili »ono što je bitno za naš život, ono što ga zaustavlja a što ga ipak nosi« (W. Kasper).

U doba kad se vrijeme doživljava kao dragocjenost koju treba iskoristiti i 'oploditi', vrijeme liturgijskoga slavlja shvatit će se kao *izgubljeno* ili neiskorišteno vrijeme. No, u tom svjesnom

propuštanju vremena, kad sebe pokušavamo gledati izvan vremena i izvan korisnosti za svijet i za ovaj život, otvaraju se vrata smisla života i vremena. Na tragu podlaganja duhovnome i božanskome, na tragu podlaganja obrednoga neobrednomu, moguće je spoznati da je korisnost liturgije baš u prihvaćanju njezine *nekorisnosti* za ovaj život.

Nužno je dakle suočiti se s nekorisnošću liturgije da bi nam ona otkrila smisao življenja. Možda ju nekad iskorištavamo tražeći u njoj moralnu pouku, utjehu, oslobođenje od osobnih strahova i tjeskoba, ili je pak doživljavamo kao *naknadu* za trenutke života koji nisu bili slavljenje Boga. Takva iskoristivost liturgije donosi plodove kratkoga daha. Životna vrijednost liturgije očituje se u otkrivanju i prihvaćanju dara novoga života, božanskoga života.

Kršćanska se duhovnost naslanja na istinu vjere da je čovjek *stvoren* »na sliku Božju« (Post 1,26) te da je, nakon što je grijehom povrijedio svoju sličnost s Bogom, darom Kristova otkupljenja *iznova suobličen* Stvoritelju. Život i spašenost poimaju se kao *darovanost*, kao dar iz Božje ruke. Svaki pokušaj spasenja bez Boga vraća nas našoj ljudskoj ograničenosti i nemoći. Kršćanska je svetost dakle *dar*, a ne *doseg*. Kršćanin je svet u mjeri u kojoj živeći čuva i usavršuje svetost koju je primio (*vivendo tenere atque perficere*, LG 40). Liturgija ima zadaću prenošenja i *darivanja* dara svetosti i spašenosti.

Crkva živi od liturgije

Liturgija Crkve jest spasenjsko zajedništvo vjernika s Kristom Otkupiteljem. Ona otvara Crkvu Kristovu djelu otkupljenja ostvarujući *su-vremenost* Krista s Crkvom i *su-vječnost* Crkve s Kristom. To spasenjsko jedinstvo preobražava (performira) život Crkve i vrijeme u kojem ona živi. Upravo suvremenost *očituje životnost* kršćanske vjere: »Suvremenost je preduvjet vjere, štoviše, to je vjera sama.« (S. Kierkegaard)

Takva suvremenost Crkve s Kristom ostvaruje se jedino snagom liturgije jer ona živi od Kristove snage. Kateheza i svi oblici (nove) evangelizacije govore o Kristu i nastoje vjernike približiti

Nahranjeni na stolu Gospodnjem poslani smo biti hrana za život svijeta.

Kristu, ali nemaju božansku snagu usadašnjenna Krista u život zajednice vjernika. Crkva stoga *živi iz liturgije* (*Ecclesia de eucharistia vivit*) te nije moguće govoriti o životu Crkve, a zaobilaziti izvor njezine životnosti. Crkva u liturgiji *ne djeluje* nego se otvara spasenjskome djelovanju da bi, potom, sama mogla u svijetu biti znak spasenja.

To je očividno na osobit način u slavljenju euharistije. Možda smo liturgiju u velikoj mjeri podvrgli svome »crkvenom« nastojanju i djelovanju. Možda smo je katkada sveli na pastoralnu ponudu, na oblik ili »polje« svoga pastoralnog djelovanja. Takva liturgija zacijelo ne nudi život vjere nego tek zadovoljenje trenutnih potreba vjerničke zajednice. Stoga je potrebno stalno isticati da Crkva živi od liturgije, a ne tek da liturgija živi od Crkve. Takva će svijest, zasigurno, pomoći otkrivanju smisla liturgije i njezina značenja za život vjere.

Po liturgiji se Krist, jer snagom uskrsnuća ima »neprolazno svećeništvo«, trajno uprisutnjuje u život vjernika, pokazujući se »trajno živ da se za njih zauzima« (Heb 7,24-25). Izvršenjem svoga djela otkupljenja On vjernicima nije »predao« ili »ostavio« dar otkupljenja, nego se na otajstven način trajno uprisutnjuje spasavajući – istim ne-

ponovljivim djelom otkupljenja – sve koji u nje ga vjeruju. Predavši svoj život na križu kao cijenu otkupljenja ljudskoga roda Krist nije, poput mudroga Bude učenicima rekao »Budite sami svoji spasitelji« nego je rekao »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.« (Mt 28,20). On, na osobit na čin po snazi liturgije, ostaje trajno prisutan i spasenjski djelatnik u životu Crkve. Crkva njegovu snagu i prisutnost ne prepoznaje tek u mudrosti njegove riječi koju Predaja vjerno čuva, nego ponajprije u djelovanju njegova Duha koji u liturgiji nastavlja i oživljava djelo spasenja.

Stoga, *proprium* kršćana nije prihvatiti Kristov nauk i njegov moral, nego prihvatiti *Njega samoga*. Liturgija je put do toga spasenjskoga susreta s Njim, štoviše, ona je *mjesto* uzbiljenja spasenja. U slavlju euharistije na najjasniji se način ostvaruje ta bliskost u suvremenosti i suživotnosti Crkve s Kristom. Suživotnost je tolika da se on daje kao hrana za život Crkve. Crkva tako živi njegovim životom.

Vjera se hrani liturgijom, u liturgiji se pročišćuje i osnažuje, u liturgiji crpe snagu za evanđeosku suvremenost i suživotnost sa svijetom. No, život vjere iz liturgije nije moguće reducirati na odveć prisutni *obredni konzumizam*. Valja biti istinoljubiv pa priznati da je u našem životu vjere toliko obrednosti bez životnosti, toliko obrednosti koja ne produbljuje i ne hrani vjeru. Liturgija se ne iscrpljuje obrednošću. Obrednost tek stvara *uočljivi i konkretni put* do susreta s Otajstvom koje je uvijek *onkraj obreda*. Način vršenja nekih liturgijskih, pa i sakramentalnih čina (npr. slavlje sakramenta ženidbe) pokazuje da razumijevanje i doživljavanje nije zakoračilo onkraj obreda nego je ostalo zatvoreno u obrednost. Stoga, u tome kontekstu, i samo iskustvo sakramenta završava završetkom obreda, ne dopuštajući ulazak u zbilju sakramentalnosti, odnosno u novost života.

Prema životnosti liturgije

Pastoralno zauzimanje uvijek daje prostora »oživljavanju« naših liturgijskih slavlja. Pogled na liturgijska iskustva naših zajednica doista govore da su nam slavlja počesto »neživotna« ili »bez duše«. Jedni će, stoga, tražiti druge oblike

»slavljenja« Boga, u pobožnim vježbama, u osobnoj molitvi ili nekim drugim načinima susreta s Bogom. Drugi će, pak, pokušati sami liturgiji »dati dušu« gradeći njezinu obrednu dinamičnost i privlačnost (aktualnost). Takva će slavlja vjerojatno imati »dušu svijeta« ili »dušu vremena« u kojem se događaju, pa će u određenoj mjeri i biti privlačna, dopadljiva, ali time zacijelo neće biti životna. Životnost liturgije ne mjeri se njezinom »živošću« za vrijeme vršenja obreda, nego ponajprije snagom njezina življenja izvan obreda, u stvarnosti života.

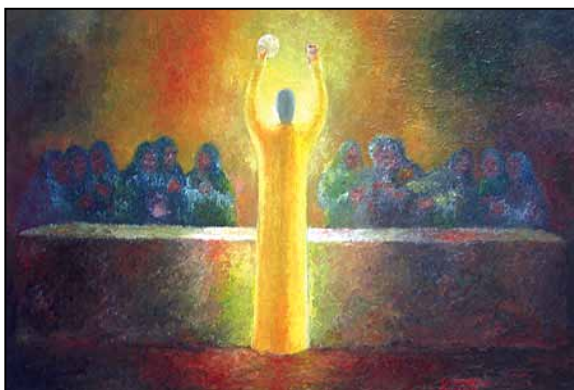
Zato se životnost liturgije ne postiže pukim unošenjem naših životnih elemenata u okvir slavlja, nego nastojanjem da liturgija, kao iskustvena zbiljnost Duha životvornog, prijeđe granicu obrednog i zahvati zbilju životnog, svakodnevnog. Tako liturgija preobražava život, performira slavitelje u ljude koji se trajno klanjaju Bogu u duhu i istini. Time ne zapadamo u nikakav *panliturgizam*, nego svjesno gradimo *pan-en-liturgizam* (A. M. Triacca) po kojem sveukupni život vodi prema slavljenju Boga. Nastojanjem da *liturgijska obrednost (ordo)*, koja uprisutnjuje snagu Duha, bude nadahniteljica života i put unošenja Duha u život vjernika, zapravo dopuštamo da i sam život poprimi obrise *reda i sklada (ordo)*. Tim životnom redom približavamo se iskonskoj slici Stvoritelja koji nas je stvorio kao krunu uređenog (*ordo*) svijeta (*kosmos* zbnaci *uređenost, sklad*). Liturgijski *ob-red* teži k obnovi *u-ređenosti* svijeta. Liturgija ima dakle *kozmičku dimenziju* jer su njezini slavitelji poslani i osposobljeni snagom *novoga reda* ugrađivati u ne-redom narušeni svijet.

Opasnost koja stalno vreba jest upustiti se u unošenje životnih elemenata u liturgijsku obrednost. Liturgija tako postaje preslika života, mjesto »oživljavanja« njegovih tegoba i dosega, njegovih »ne-reda« i nesnalaženja. Zapravo riječ je o pukoj *ritualizaciji života*, ritualizaciji koja nije kadra preobraziti život. Možda se »uspjeh« takvih slavlja očituje tek u preobrazbi liturgijskoga obreda, preobrazbi koja svetome činu daje naše lice ili lice svijeta. Kršćanska liturgija nije međutim ritualizacija naše životne zbilje, nego *ritualizacija*

spasenja, tj. događanje spasenja na razini simboličke stvarnosti. Liturgijska obnova, o kojoj se stalno govori, ne počiva u obnovi liturgije (ili njezine obrednosti), nego u *obnovi svijeta liturgijom*. Liturgijska obnova nikad nije dovršena jer ni mi nismo dovršeni.

Rascjep i jaz između liturgije i života, među ostalim, ima svoju uzročnost u rascjepu između vjere i života. Ako se život vjere danas smješta »izvan života«, u privatnost, daleko od očiju svijeta, te ako više ne podnosi niti obitelj kao mjesto iskustva vjere, nego se zatvara u »osobnost« i pojedinačnost, tada i liturgija, koja je po svojoj naravi nužno zajednička, ne nalazi više svoje mjesto u životu vjere. Stoga će, nerijetko, ili biti zaobiđena ili pak, unatoč njezinu zajedničkom slavljenju na razini obrednosti, biti pretvorena u privatističko iskustvo vjere.

SVAKO liturgijsko slavlje u svojoj je biti *događaj života*, čin koji preobražava život. Sakramentalna dimenzija liturgije ima zadaću sakramentalizirati život. Hraneći Crkvu hranom spasenja, liturgija vjernike potiče i osposobljuje da »nasićeni vazmenim otajstvima budu složni u bogoljubnosti« te da »životom vrše (*vivendo teneant*) ono što su vjerom prihvatili«, kako to divno izriče sâma molitva Crkve. Život je stoga premosnica između jednoga i drugoga liturgijskoga slavlja. Životna napetost o kojoj današnji čovjek neprestano govori, biva preobražena u *spasensku napetost* jer život sâm (*vivendo teneant*) postaje mjesto spasenja, zbilja na koju se, snagom Duha, razlijeva liturgijsko iskustvo spašenosti. Zato se vjernik definira vjernikom u mjeri u kojoj može, i izvan liturgije, priznati: »Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist.« (Gal 2,20) U tom priznanju življena i slavljenja vjera, u potpunome suzvučju, pjevaju Stvoritelju i Otkupitelju »novu pjesmu« otkupljenih. ■

Utjecaj sakramenta i sakramentalnoga slavlja na moralni život vjernika oduvijek je bio temeljan za kršćansko iskustvo. I ne može biti drukčije, jer je početak novoga života u Kristu sakrament krštenja. Pa ipak, svijest o toj nužnoj povezanosti i naglasci u formulacijama kršćanske moralne teologije proživljavali su različite faze. Kako je tijekom vremena mijenjano shvaćanje sakramenata (i sakramentalnoga posredništva), tako je odnos između sakramenata i moralnoga života poprimio raznolike perspektive i tematske okosnice. Došlo se čak i do stupnja u kojemu je taj odnos izgubio nutarnju vezu i bio promatran na juridičkoj razini.

To se dogodilo na osobit način u trenutku kada su sakramenti bili promatrani kao 'sakralni čini'; kao događaji koji čovjeka potpuno izmješćuju iz 'profanoga ozračja' i smještaju ga u Božju prisutnost (koja nije bila lišena nužnosti *strahopoštovanja*). Kao prva briga nametnula se skrb oko čistoće slavlja, izbjegavajući bilo kakvo svetogrдно ponašanje. Zahtjev da se ne naruši svetost uvijek traži strogo poštovanje predviđeno za plodno slavljenje. U tome je kontekstu bilo neizbježno da sakramenti budu shvaćeni kao pokretači moralnoga života. U trenutku kada je zane-marena božanska inicijativa i sinergija s njom, sakramenti su bili svedeni na samodostatne čine koje je trebalo vršiti s detaljnom preciznošću, radi jamstva obredne učinkovitosti i posredovanja milosti. Istodobno se događalo čudno odvajanje sakramenata i etike, odnosno ispuštanje teologičnosti iz kršćanskoga morala. Čim je više milost bila viđena poput neke vrste 'goriva' za ozbiljnost življenja etičke prakse, i čim je više etika bila sužena na sukladnost s moralnim zakonom (naravnim i objavljenim), tim je bilo lakše odvojiti sakramente i moralni život, ne samo na razini akademskih disciplina, nego i na razini redovitoga života vjernika.

Liturgijska sakramentalna slavlja i život vjernika

Mysterium – Actio – Vita

Ivan Šaško

Danas je dozrela svijest da su sakramenti izvorište i oblik kršćanskoga moralnog života. Iz njih se rađa i oblikuje novi život u Kristu; s pomoću njih samo poslanje Krista i Crkve postaje nutarnje poslanje vjernika. Moralna teologija ponovno je pozvana dublje i snažnije razrađivati biblijske kategorije kao što je *zavjet/savez*; dati novo značenje tradicionalnim vidicima, kao što je mistagogija; susretati tradicije vidljive u ekumenskome kontekstu.

Odnos sakramenata i moralnoga života smješta se unutar kršćanskoga iskustva koje se nalazi u cirkuliranju između vjere, molitve i života: *lex credendi, lex orandi, lex vivendi*. U svemu je važno ostvariti 'protočnost' i međusobni utjecaj tih triju razina. Vjera koja u slavljenju pronalazi najprikladniji izražaj za zajedništvo s Bogom, traži od vjernika da u sitnim i velikim izborima u svakodnevici utjele preobražavajuće iskustvo ljubavi. U nastavku nas osobito zanima odnos slavlja i života: *lex orandi* i *lex vivendi*, odnosno, što to priječi komunikaciju između slavljenoga događaja i života vjernika. Prva je poteškoća u tome što liturgijska sakramentologija zahvaća dvije razine otajstva: cjelovitost života vjernika i spasenjsko Božje djelovanje. Tomu valja pridodati da se odnos između Boga i čovjeka događa u posvemašnjoj asimetričnosti: Bog u svojoj beskonačnoj ljubavi i poziv na sudjelovanje čovjeka sa svim njegovim ograničenostima (osobnim, društvenim, kulturalnim). Poznate su negativne posljedice iskrivljenoga tumačenja sintagme *ex opere operato* koje je vodilo prema pastoralnomu sakramentalizmu u kojemu je ljudska strana posvema pasivna u spasenjskomu događanju. Stoga je dobro dublje začeti u sakramentalnu dinamiku koja uz sebe neizostavno veže življenost (*klanjanje u duhu i istini*).

Dionici Otajstva

U jednome od najstarijih liturgijskih izvora, u Veronskome sakramentaru (br. 669), u zadnjemu se

obrascu mjeseca srpnja nalazi sljedeći tekst: »supplices, Domine, te rogamus, ut quos tanti mysterii tribuis esse consortes, eosdem dignos efficias«. Moli se, dakle, da Bog učini dostojnima vjernike kojima je udijelio da budu dionicima tolikoga otajstva (*esse consortes tanti mysterii*). Ta zbilja dioništva provire iz sudjelovanja na liturgijskome činu (*actio*) koji posadašnjuje, ostvaruje otajstvo. No, isto tako to je program života; štoviše, sam cilj života: Crkva živi, jer se s pomoću slavlja uranja u otajstvo.

Liturgiju uvijek slavi Božji narod, zajednica koja ima korijene u »svetome izraelskom ostatku«, u ljudima koji nemaju 'zvučna' imena, u mnoštvu onih koji ne videše, a vjeruju. To je zajednica vjernika koji znaju da su draga i povlaštena svojina Gospodnja (usp. *Izl 19, 5*); zajednica koju euhologija poistovjećuje i personalizira raznolikim terminološkim bogatstvom: *mi, službenici, puk, narod, vjernici, Crkva, stado...* Na putu prema punini Krista vjernici nose svijest da će samo zahvaljujući milosrdnosti i dobrostivosti nebeskoga Oca moći dosegnuti punu kršćansku zrelost. Zajednica koja slavi najveći životni doseg postiže u *služenju Gospodinu*. Ta sintagma temeljna je bogoštovna kategorija Crkve.

U slavlju koje je istodobno i eshatološko i povijesno izranja cjelina vazmenoga otajstva, koje – osobito u povezanosti s Utjelovljenjem – pronalazi svoje ispunjenje u drugome Kristovom dolasku. Eshatološka odlika vlastita je životu Crkve koja – pozvana da bude novo Božje kraljevstvo – iščekuje novo nebo i novu zemlju. Vjernik na taj način živi preduhitruje *eshaton*, usidren u životnu zbilju koja slavljenički konkretnost *ovdje* i *sada* usmjeruje i povezuje s dinamikom transcendentnoga.

Sve je to djelo Duha Svetoga koji s pomoću riječi, čina i simbola, stavlja vjernike u živ odnos s Kristom, Riječju i Slikom Očevom, kako bi u svoj život mogli ugraditi značenje onoga što slave, razmatraju i vrše u slavlju.

Sakramenti su prije svega znakovi ostvarenja spasenja, sudjelovanje na spasenjskom djelu Isusa Krista, mjesta koja Crkva prepoznaje kao otajstveno ostvarenje toga djela. Takav objektivni i djelotvorni (djelatni - *efficax*) susret spasenja s Kristom obnavlja kršćanina. Kršćanin može *dovesti do ispunjenja vazmeno otajstvo* (prevedi: moralno djelovanje), jer ono već postoji u njemu kao sakramentalna stvarnost (*biti kršćanin*). Sakrament nije dakle neko sredstvo susreta s Kristom, da bi se ostvario neki poseban 'razgovor' s njim, već je ucijepljenost i usvajanje priopćenoga otajstva.

Prema Novome zavjetu i mistagogiji crkvenih otaca kršćanski se život sastoji u životnom ostvarenju smrti i uskrsnuća Kristova, što se u nama sakramentalno ostvarilo po sakramentima inicijacije (krštenje-potvrda-euharistija) simbolički najizraženije u gesti *uranjanja* i *izranjanja* u krsnome studentu. Tu smo gestu nažalost toliko minimalizirali da se izgubila sakramentalna znakovnost.

Liturgija nipošto nije prigoda da se iznosi neka ideja ili ponudi neki moralni primjer koji valja nasljedovati, već je pogodan prostor-vrijeme (*sad je vrijeme milosno, sad je vrijeme spasenja*) za životno shvaćanje-prihvatanje uranjanja u Krista po prosvjetljenju vjerom. Taj mistagoški vidik uključuje najmanje tri elementa: vrjednovanje liturgijskih znakova, tumačenje obreda u svjetlu Svetoga pisma, otvorenost prema crkvenoj zauzetosti i dosljednosti života kao izražaju novoga života u Kristu. Taj hod i rast je najvidljiviji u liturgijskoj godini, ali i u ustroju samoga slavljenja, osobito sakramentalnoga, osobito prema shemi koju je ponudio A. M. Triacca. Izlažem ju u kratkim crtama.

Otajstvo – slavljenički čin – život

U svakom liturgijskom slavlju postoji *otajstvo* (*mysterium*), tj. spasenjski plan koji je u svakome slavlju izdiferenciran kroz navještaj Riječi. Taj navještaj sadrži jedan naglašeni vidik djela otkupljenja (*opus redemptionis*). To ostvareno otajstvo u liturgiji se posadašnjuje putem *memorijala*, spomen-čina (*anamneze*), ona je dinamika koja aktualizira otajstvo u samome slavljeničkom činu.

Liturgijski čin (actio) ili slavlje u užemu smislu riječi. Unutar slavlja prepoznajemo tri cjeline: *slavljeničko prije, za vrijeme i poslije*. Kada govorimo o *actio*, mislimo na samo slavlje koje se događa riječima i gestama (*verbis gestisque*). *Actio* je uvijek unutar konteksta vjere. Ovdje ne može biti riječ samo o ritualnosti, jer kao kršćani imamo slavlje u kojemu djeluje Krist. Tako je *actio* ozračje obrednoga čina u kojemu se ostvaruje Krist. Svi koji bi htjeli od toga slavljeničkoga čina stvoriti ritualistiku, trebaju se prisjetiti da je liturgijski čin prisutnost i djelo Krista-Crkve. To djelo u život svakoga pojedinca ulazi preko sudjelovanja (*participatio; methexis*).

Život (vita) provire iz liturgijskoga slavlja kao vrela i k njemu vodi, kao prema vrhuncu. 'Inkristacija', ukristovljenje jest vršenje svećeničke službe Isusa Krista, te čitav naš život postaje teantropijski. Tako život postaje pravi prinos 'u duhu i istini', te je pravo bogoslužje. Ova se dinamika može izreći prema tri modela: biblijskome, kristološkome, pneumatološkome, kako slijedi:

- a) biblijski model: Riječ Božja dolazi k nama, 'opterećuje se' i vraća Bogu.
- b) kristološki model: *Logos* postaje tijelom, uzima grijehe i otkupljuje nas, te se vraća Ocu.
- c) pneumatološki model: Duh dolazi k nama ('puše gdje hoće'), postaje Parakletom (Braniteljem, Tješiteljem, Prateljem) i omogućuje istinsko bogoštovlje i po-božnost (*epikleza*: zazvana prisutnost Duha radi preobražavanja; *parakleza*: zazvana prisutnost Duha radi su-djelovanja; *anakleza*: zazvana prisutnost Duha radi životnoga odaziva koji postaje prinosom).

Isto se događa i u liturgijskome modelu: *epikleza* koja je silazna posvetna snaga potrebuje za *paraklezom* po kojoj u slavlje ulazi životna dimenzija, zauzetost u vjerničkome životu, da bi prerasla u *anaklezu* (uzlazna hvalbena dimenzija prinosa pravoga bogoslužja). Sudjelovanje je uvijek različito, već prema subjektu koji slavi, prema njegovomu mjestu i službi u Crkvi, te prema raspoloživosti i otvorenosti prema daru.

Sakramentalno događanje je uvijek u Crkvi, viđenoj kao *locus fidei* i kao Božji narod, te u tom ozračju i sama vjera dobiva svoj jasni predznak

dara ostvarenoga u otajstvu (*mysterion*), prepoznatom kao 'slavljeničko prije'. Misterij se očituje u Kristu čije je djelo povjereno Crkvi (otajstvo Krist-Crkva), stoga je samo slavljenje sakramenata događaj u kojemu se misterij ostvaruje, ucjepljuje i integrira, s pomoću koje ga se ponazočuje Trojstvo (u vidu pomoći); u kojem progovara božanska epifanija (u vidu milosti) i izranja stvarnost istinskoga jedinstva između Boga i čovjeka.

Da bi takav događaj bio ostvariv, liturgija posjeduje anamnezu, memoriju, spomenčin. Njome se re-prezentira (ponovno posadašnjuje) životnost *mirabilia Dei* u otajstvu stvaranja, saveza Krista i Crkve, te vazmeno, pashalno otajstvo. Liturgija, u idućemu koraku, ostvaruje taj događaj spasenja u dinamici slavlja koju nazivamo *actio* ili 'slavljeničko za vrijeme' (ono što se u običnomu govoru naziva *slavljem*).

U anamnezi je izrečena stvarna prisutnost čitavoga otajstva Krista, postavljenoga među ljude govorom znakova. S pomoću dinamizma koji zovemo *methexis* ili *participatio* (sudjelovanje) prelazi se već jednim dijelom u 'slavljeničko poslije'. Sudjelovanje označuje ispovijed pripadnosti Bogu kao izvoru jedinstva u kojemu se oživotvoruje *zajedništvo* (*koinonia*) s Presvetim Trojstvom, te na taj način približava i otjelovljuje *novost* sudionika Otajstva. To je prostor u kojemu se ponovno nalazi epikleza sa svojim posvećujućim i bogoslužnim protegama.

Prikazivati samoga sebe

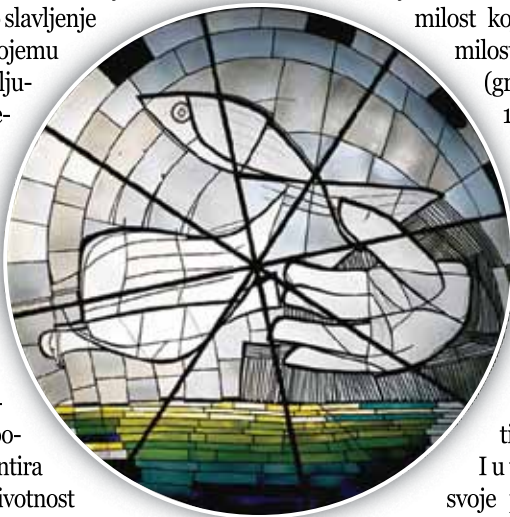
Teolozi su u tumačenju formule Tridentskoga sabora: »Sakramenti proizvode milost koju znače« uveli u sakrament dvostruki učinak: kao zajednički učinak *posvetnu milost* i kao vlastiti učinak svakoga sakramenta *sakramentalnu milost*. Ako Sabor u svojoj *izjavi* o onome što oblikuje sam razlog sakramenta ne razlikuje dva tipa milosti, pogriješno

je uvođenje takve razlike. Osim toga, ovo razlikovanje pretpostavlja ideju o milosti koja zanemaruje viđenje 'Krista - sakramenta spasenja': sama milost koja se ostvarila u čovjeku, milost je koja je postala zbiljnost (grčki: *egéneto*) u Kristu (Iv 1,17) upravo ukoliko je i jer je Krist sakrament. Svaki je dar milosti koji dolazi k čovjeku, dakle, sakramentalna milost, jer (po sakramentima) proizlazi od Krista-sakramenta. Ovoj se tvrdnji ne suprotstavlja niti sigurna činjenica da Bog može dati milost i bez sakramenata.

I u tome slučaju milost: a) ima svoje podrijetlo u Kristu-sakramentu; b) uvijek je barem *in voto*, odnosno kao uključiva ili isključiva želja – povezana sa sakramentom. Milost, ako nije sakramentalna, ne postoji, jer milost koja želi biti kakva treba biti, darivanje božanskoga života, ne postoji kao takva ('na apsolutni način'), već samo 'u odnosu' na Krista-sakrament. To se na osobit način vidi u euharistiji.

»Crkva, prikazujući Krista, svaki dan uči prikazivati sebe samu« kaže jedan od klasičnih tekstova sv. Augustina (*De Civitate Dei* X, 20). Štoviše, to je jedini pravi način za njegov 'spomen', ne samo obredno ponavljajući njegove geste i riječi, već ulazeći u njegove osjećaje. Da bi se iskrenošću moglo primiti 'darovano tijelo', trebamo živjeti svoj život kršćanski, postajući u svoje vrijeme darom, ma kakvo bilo naše specifično zvanje. Da bismo mogli učiniti svojim i prikazati onu žrtvu u kojoj je Isus postao poslušan do smrti, trebamo utrošiti svoj život u posvemašnju poslušnost volji Očevoj, u potpunosti ostvarujući na sebi njegov plan ljubavi. »Nitko nema veće ljubavi od ove, da tko život svoj položi za svoje prijatelje« (Iv 15,13). Slavimo njegovu gestu ljubavi koju i on zahtijeva od nas.

Ništa ne možemo objektivno dodati jedincatoj i savršenoj Kristovoj žrtvi koja je, kao što znamo, već sve zaslužila i koja je preobilna za sve potre-

be spasenja i posvećenja čitavoga svijeta. Ako to danas posadašnjujemo u spomeničinske slavlju baš *ove* zajednice, to je zato da bi sada stvorila 'duhovnu žrtvu' nas samih, o kojoj govori čitav Novi zavjet (usp. npr. *Rim* 12,1ss). Sakramentalna žrtva u kojoj sudjelujemo finalizirana je prema stvarnoj žrtvi nas samih. Prva je *za nas* beskorisna, ako u sebi ne obuhvaća naš konkretni život s trpljenjima i mukama svakodnevice, ali i s radostima, s nakanama i molitvama koje nosimo u srcu za nas i za čitav svijet, sa željom ili potrebom za hvalom i zahvalom Bogu, za zagovorom ili za kajanjem. Slavlje je 'uspjelo', postiglo svoj cilj kada od čitavoga svoga života činimo jedan prinos, jednu žrtvu s Kristovim prinosom i žrtvom, ili samo jedan hvalospjev, zahvalu, zaziv, kajanje. Oni, s naše strane, nemaju vrijednost, ako nisu ucipljeni u savršeno bogoštovlje koje jedino Krist može izraziti za nas i s nama. Upravo se zbog toga on uprisutnjuje svojim prinosom i svojom žrtvom na oltaru.

Moralno djelovanje kršćana ne može postojati bez *krističke antropologije*, bez sakramentalnoga ravnovjesja, kako se moralna življenost ne bi pretvorila u stanovito preuhranjeno tijelo osuđeno na pad pod težinom vlastite ispraznosti. Samo moral usko vezan na sakramente (kao djelatne simboličke izražaje zajedništva s utjelovljenim i uskrsnulim Sinom) može ohrabriti vjernike da ostanu na *putu slavnoga Križa* i privući one koji ga još uvijek traže. Putem sakramenta Bog naviješta svoju prisutnost i poziva nas na ulaženje u preobraženost života. Liturgija postaje prostor kršćanskoga modela (bio)etike, evanđelja života, kojega je vjernička zajednica – rođena u liturgiji kao narod života – čuvar i mjerodavni tumač. Na taj način raste *homo liturgicus* kao suprotnost čovjeku obilježenom pridjevima: tehnički, racionalistički, utilitaristički... Liturgijski čovjek je čovjek zahvalnosti i čovjek čežnje, sposoban i spreman prihvatiti život kao Božji dar.

Liturgija nije na razini tehnike i ne pokušava preoblikovati svijet i čovjeka izvanjskim činom nad njima, nego je živa i simbolička komunikacija koja – Božjim činom – omogućuje mijenjanje čovjeka iznutra. ■

Obredno ponavljanje i novost navještaja

Giorgio Bonaccorso

Kristova muka i uskrsnuće, nesumnjivo je, tvore novost u tijeku ljudske povijesti. No, povijest se gradi na onim 'prenosivim' činima koji jednu generaciju povezuju s drugom. Naviješta se novi događaj, ali se pri tom neprestano ponavlja navještaj onoga istoga povijesnog čina. *Navještaj treba biti ponovljiv* kako bi novost onoga što se naviješta mogla ostati neokrnjenom. Štoviše, moglo bi se reći: što je naviješteni događaj više *novost*, to je važnije *ponavljanje* njegova navještaja. U takvome gledanju, nakon vazmenoga događaja ne bi nam ostalo ništa drugo doli zadaća njegova 'suhoga' prenošenja. No, je li *riječ* koja obnavlja događaj tek suho prenošenje, lišeno bilo kakve novosti? Je li samo riječ ona koja ima zadaću prenošenja događaja, ili je i *čin*, shvaćen u širem smislu, onaj koji u sebi nosi snagu riječi? Oba pitanja tiču se obreda, odnosno, jasnije rečeno, 'obrednoga ponavljanja'.

Riječ između ponavljanja i novosti

U jednom od svojih razmišljanja o grčkoj kulturi H. Arendt primjećuje da »u svijetu u kojem je sve podložno kružnom gibanju pravocrtno kretanje znači umiranje«. Svijet nosi trag besmrtnosti jer u cikličnosti svoga prirodnoga tijeka ponavlja već prijedene staze. Čovjek je, pak, smrtno biće jer u linearnosti svoga povijesnoga hoda ne umije ponoviti događaje koji su se već zbili. Kad bi se čovjekova povijest mogla ponavljati, kad bi se mogla vraćati unazad, gubila bi ono što ju karakterizira, tj. 'novost' događaja koji se zbivaju, ali bi pri tom stekla besmrtnost. Ostajući, međutim, vjerna samoj sebi kao mjestu novosti, ona ostaje trajno vezana uz smrt. Smrt je cijena novosti.

Sidro spasa u olujnom oceanu povijesti, čini se, jest *riječ* koja prošle događaje, pripovijedajući ih, čuva za budućnost, tvoreći tako *neprekinutost* unatoč svim mijenama vremena i povijesti. Ta je *trajnost-neprekinutost* na osobit način zajamčena *pisanom riječju*. Tekst koji pripovijeda o nekom

Božja je riječ po liturgiji Crkve u trajnom događanju.
(Glyn Warren)

prošlom događaju i sâm pripada prošlosti jer je nastao u određenom povijesnom trenutku. On podnosi dramu događaja koji opisuje jer i jedan i drugi neumoljivo pripadaju povijesti.

Prošli događaj i njegov zapis pokopani su u grobnicu vremena. Tekst koji 'pripovijeda' prošli događaj, a na neki način i sâm pripovijedani događaj, mogu biti vraćeni u život samo u činu čitanja i slušanja. Radi se o *preporođenju* koje pripada samoj naravi teksta, a koji je kao takav predodređen za svoga čitatelja. Dosezi dubljih lingvističkih istraživanja kazuju nam da je potrebno uvidjeti da postoji odnos između djela koje se čita i samoga čitatelja (H. Weinrich). Taj je odnos posebice stvaran kad je riječ o nekom 'svetom' ili nadahnutom tekstu koji prenosi Božje obraćanje ljudskom rodu. Sveti tekst uvijek pretpostavlja 'svoga' čitača/čitatelja ili slušatelja, uključujući ga u isti spasenjski plan kojemu je sada svjedok. Tekst je tako, na određeni način, 'aktivan' u odnosu na onoga komu je namijenjen.

Postoji, međutim, i druga strana medalje: uočljiva je i djelatna uloga onoga komu je tekst namijenjen u odnosu na sam tekst. Kao što je ispravno primijećeno, bitnost čitanog teksta je zapravo u »ponovnom nastajanju teksta u svijesti čitatelja« (W. Iser). Tekst se 'događa' u *današnjosti* svoga čitanja i slušanja. On živi kao tekst, kao tekst koji pripovijeda neki događaj, upravo zbog toga što i sâm

postaje događaj, događaj svoga čitanja i slušanja. Nesumnjivo je da se uvijek radi o istome tekstu koji je, dakle, *ponovljena riječ*. No, radi se o tekstu koji, zbivajući se u činu čitanja, biva prenesen u novu situaciju čitatelja i slušatelja pa tako postaje *nova riječ*. Ponavljanjem se dotiče novost.

Riječ u obrednome ponavljanju

Igra između novosti i ponavljanja evidentna je posebice u slučaju kad neki 'sveti' tekst biva čitan i slušan unutar obreda. Sveto pismo pripovijeda *novost* vazmenoga događaja. Čitanje toga događaja u liturgijskome slavlju jest *ponavljanje* kojemu se Crkva ne može oduprijeti. Odreče li se toga ponavljanja, ona ne može ostati vjerna događaju iz kojega je rođena. To ponavljanje, međutim, izmješćuje tekst iz prošlosti u nove povijesne okolnosti zajednice koja čita i sluša. Na početku i na kraju obrednoga ponavljanja riječi stoji *novost*, novost događaja i novost slušanja, novost Kristovoga 'sada' i novost 'današnjosti' Crkve. Sve se to jasnije čita u drevnoj tradiciji koja njeguje govor o liturgijskome *hodie* (danas).

Za liturgiju, naime, trenutak kad se slavi otajstvo Gospodinova rođenja jest dan u koji se Isus rađa (>*danas* se rodi<); trenutak kad se slavi Uskrsnuće jest dan uskrsnuća (>*danas* uskrsnu<). Nije riječ o identičnosti dvaju trenutaka nego o dubokome suodnosu između novosti (događaja) i ponavljanja (obreda). Tako samo obredno ponavljanje postaje novost. Upravo se kroz obredno ponavljanje pokazuje novost događaja.

Obredno ponavljanje o kojem smo prethodno govorili vezano je prije svega uz riječ: polazište je tekst, pisana riječ, koja priziva novost događaja u ponavljanju navještaja i slušanja (izgovorena riječ). Vrijednost takvoga ponavljanja i izvor svega događanja nije međutim u ljudskome govoru, nego u prisutnosti djelotvorne i spasenjske Božje riječi.

Korisno je ovdje ukazati na nedovoljno razlikovanje Božje riječi od ljudskoga govora. Božja riječ nije riječ u osnovnome smislu riječi, nije tek jedan od izričaja 'verbalnoga govora'. Ona je moćni Božji zahvat, intervent Boga koji je, utjelovivši se, uzeo sve ljudske izričajne moći, sve njegov oblike 'govora', i onaj verbalni i onaj neverbalni.

Liturgija nas ne vraća u povijest spasenjskoga događaja, nego naše vrijeme preobražava u spasenjsku povijest.

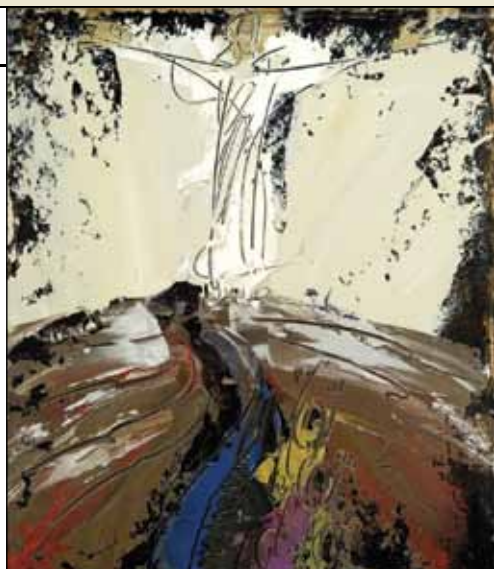
Upravo je obred mjesto u kojem se susreću svi ti oblici govora, ostvarujući ponavljanje koje zahvaća cjelokupnost ljudskoga izražavanja. Pozornost koju ovdje poklanjamo govoru ide i za tim da se odupremo racionalističkim predrasudama koje govor svode na izricanje misli, zanemarujući tijesan odnos govora i događaja.

Čin i ponavljanje

Sposobnost 'snalaženja' u povijesti često se svodi na razumijevanje povijesti kroz gledanje u kojem se nastoji zamijetiti ono što je trajno i postojano unatoč mijenama. Idealna 'aparata' za takvo gledanje jest *misa* koja nastoji zamijetiti opće i zajedničko usred mnoštva različitog i partikularnog. Tako se, u nastojanju da se u povijesti zamijeti ono 'opće', lako može upasti u opasnost da u toj istoj povijesti bude zanemarena posebnost i pojedinačnost samih događaja ili da ih se jednostavno utopi u nekakvu metapovijest. Pojmovno predstavljanje ne uočava vlastitost nekog događaja. Pojmovno predstavljanje moguće je ondje gdje se uočavaju vlastitosti koje su zajedničke većem broju događaja.

Drugim riječima, u oživljavanju prošlih događaja na način predstavljanja vlastitost i jedincatost nekoga događaja ima smisao samo u okviru cjeline (ili općenitosti) koja taj događaj združuje s drugim događajima. Gledajući s takvoga motrišta daleko smo od mogućnosti shvaćanja da jedan događaj bude izvor smisla ili da sâm postane smisao cjelokupne povijesti. Kršćanstvo pak odlučno ispovijeda da smisao cijele povijesti stoji u jednome posebnome i jedincatome događaju: u Isusu iz Nazareta. Stoga je u razumijevanju i oživljavanju događaja *put predstavljanja* neprikladan za kršćansku vjeru.

Tome 'putu predstavljanja' moguće je suprotstaviti *put ponavljanja*. Ponavljati znači prihvatiti posebnost događaja bez da ga se 'predstavlja', odnosno bez da ga se podređuje nekom pojmovnom sustavu. Ponavljati znači također poštivati jedincatost i vlastitost čina koji danas ukazuje na prošli događaj. U ponavljanju izvorni događaj i današnji čin ulaze u suodnos, a da nijedan od njih ne gubi svoju vlastitost i različitost jer nisu podređeni nekom pojmovnom ili misaonom svrstavanju. Ponavljanje ne uspostavlja odnos na predstavljanju nego na *činjenju*.

William Congdon, 1960-63.

Možemo reći da je ponavljanje poput susreta. Kad se dvije osobe susretnu, uspostavlja se odnos koji ne niječe njihovu međusobnu različitost jer taj odnos nije vođen pojmovnim predstavljanjem. Susrećući drugoga, uspostavljam odnos u kojem drugi nije sveden na moj misaoni svijet. Susret ne niječe posebnost (ni moju ni drugoga) niti međusobnu transcendentnost. Ponavljanje nije ništa drugo doli susret na razini povijesne distance. Na taj je način ponavljanje novi oblik univerzalnoga: to je zapravo univerzalnost pojedinačnoga (G. Deleuze) jer ponavljanje uključuje u univerzalno (ili opće) i prošli događaj i čin sadašnjosti. U tom smislu posebnost i jedincatost prošloga događaja ne znači tek da nešto što je bilo prije biva podložno ponavljanju, nego da se ponavljanjem omogućuje susret s tim događajem koji je jedincat i poseban: zbio je »jedanput zauvijek« (Heb 10,12) i moguće ga je 'susresti' »svaki put kad god jedete ovaj kruh i pijete kalež...« (1Kor 11,26).

Čin u obrednome ponavljanju

Vrhunac razumijevanja liturgije jest u nadilaženju navodnoga suprotstavljanja između povijesti i obreda, između jedincatosti povijesnoga čina i njegova ponavljanja u liturgijskome činu. Potrebno je pojasniti kako odnos između povijesnoga događaja i liturgijskoga slavlja nije sâm po sebi ni nužan ni uzročan. Bez djelovanja božanskoga Duha događaj se ne zbiva niti ga se u liturgiji susreće. 'Ambijent' u kojem se sve događa jest Duh Sveti. On ne djeluje u pojmovima u kojima se gubi pojedinačnost i vlasti-

tost, nego djeluje po činima ponavljanja po kojima jedna i jedincata Kristova Pasha u slavlju sakramenta susreće čovjeka. U jednoj svojoj poslanici sveti Augustin, pozivajući se na svetoga Pavla, oslikava tu dinamiku: »S obzirom na krštenje Apostol kaže: 'Po krštenju smo s Kristom suukopani u smrt.' Ne kaže 'Predstavili smo ukop' nego baš 'S njime smo zajedno ukopani (*non ait: Sepulturam significam; sed prorsus ait Consepulti sumus*)'.

Težište je uočljivo: *ne označavamo (significamus) nego jesmo (sumus)*. Naglasak nije na predstavljanju, nego na ostvarivanju: biti ostvaren u krštenju, odnosno u obrednome ponavljanju.

Danas živimo u drukčijem vremenu; ne u vremenu koje ističe stroge pojmovne norme, nego u vreme-

nu koje je osjetljivo za 'biti' i 'osjećati'. *Ponavljanje je osjećanje vremena*. Obredno ponavljati znači osjetiti vrijeme onoga izvornoga događaja, biti u vremenu koje se uobličuje riječju, zvukom, prostorom, liturgijskim gestama. Po obrednome ponavljanju evanđeoska se novost proširuje na sve naraštaje; biva naviještena ne kao nauk koji je nekoć bio izlagan i do danas predavan kroz naučavanje, nego kao *mogućnost stvarnoga susreta s vazmenim Kristom*, s Kristom koji uskrišava u samom činu svoga trajnoga darivanja ljudima kroz sve vjekove. ■

Naslov izvornika:

»La ripetizione rituale e la novità dell'annuncio«, u: *La rivista di pastorale liturgica* 41(2003)1, 19-24. [prijevod: A. Crnčević].

LITURGIJSKI kalendar

SUJEČANJ

21. N TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU

- 22. P Svagdan; Heb 9,15-24-28; Ps 98,1-6; Mk 3,22-30
- 23. U Svagdan; ili: sv. Hinko; Heb 10,1-10; Ps 40; Mk 3,31-35
- 24. S **Sv. Franjo Saleški**, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*; Heb 10,11-18; Ps 110,1-4; Mk 4,1-20
- 25. Č OBRAĆENJE SV. PAVLA APOSTOLA, *blagdan* Dj 22,3-16 ili Dj 9,1-22; Ps 117,1-2; Mk 16,15-18
- 26. P **Sv. Timotej i Tito**, biskupi, *spomendan* 2Tim 1,1-8 ili Tit 1,1-5; Ps 96,1-3.7-8a.10; Lk 10,1-9
- 27. S Svagdan; ili: sv. Anđela Merici Heb 11,1-2.8-19; Ps: Lk 1,69-75; Mk 4,35-41

28. N ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU

- 29. P Svagdan; Heb 11,32-40; Ps 31; Mk 5,1-20
- 30. U Svagdan; Heb 12,1-4; Ps 22; Mk 5,21-43
- 31. S **Sv. Ivan Bosco**, prezbiter, *spomendan* Heb 12,4-7.11-15; Ps 103; Mk 6,1-6

VELJAČA

- 1. Č Svagdan; Heb 12,18-19.21-24; Ps 48; Mk 6,7-13
- 2. P PRIKAZANJE GOSPODINOVO. SVIJEĆNICA, *blagdan* Mal 3,1-4 ili Heb 2,14-18; Ps 24,7-10; Lk 2,22-40
- 3. S Svagdan; ili: sv. Blaž (Vlaho); Sv. Orkan Heb 13,15-17; Ps 23,1-6; Mk 6,30-34
- 4. N PETA NEDJELJA KROZ GODINU
- 5. P **Sv. Agata**, djevica i mučenica, *spomendan* Post 1,1-19; Ps 104; Mk 6,53-56

- 6. U **Sv. Pavao Miki i drugovi**, mučenici, *spomendan* Post 1,20 – 2,4a; Ps 8,4-9; Mk 7,1-13
- 7. S Svagdan; ili: sv. Jeronim Emiliani; sv. Josephina Bakhita; Post 2, 4b-9.15-17; Ps 104; Mk 7,14-23
- 8. Č Svagdan; Post 2,18-25; Ps 128,1-5; Mk 7,24-30
- 9. P **Sv. Skolastika**, djevica, *spomendan* Post 3,18; Ps 32,1-2.5-7; Mk 7,31-37
- 10. S **Bl. Alojzije Stepinac**, biskup i mučenik, *spomendan* Post 3,9-24; Ps 90,2-6.12-13; Mk 8,1-10
- 11. N ŠESTA NEDJELJA KROZ GODINU
- 12. P Svagdan; Post 4,1-15.25; Ps 50; Mk 8,11-13
- 13. U Svagdan; Post 6,5-8; 7,1-5.10; Ps 29; Mk 8,14-21
- 14. S Svagdan; Post 8,6-13.20-22; Ps 116; Mk 8,22-26
- 15. Č Svagdan; Post 9,1-13; Ps 102; Mk 8,27-33
- 16. P Svagdan; Post 11,1-9; Ps 33; Mk 8,34 – 9,1
- 17. S Svagdan; ili: Sedam sv. osnivača Reda slugu Marijinih Heb 11,1-7; Ps 145,2-5.10-11; Mk 9,2-13

18. N SEDMA NEDJELJA KROZ GODINU

- 19. P Svagdan; Sir 1,1-10; Ps 93,1-2.5; Mk 9,14-29
- 20. U Svagdan; Sir 2,1-11; Ps 37; Mk 9,30-37
- 21. S PEPELNICA Jl 2,12-18; Ps 51; 2Kor 5,20-6,2; Mt 6,1-6.16-18
- 22. Č KATEDRA SV. PETRA, *blagdan* 1Pt 5,1-4; Ps 23, 1-6; Mt 16,13-19
- 23. P Svagdan; Iz 58,1-9a; Ps 51,3-6a.18-19; Mt 9,14-15
- 24. S Svagdan; Iz 58,9b-14; Ps 86,1-6; Lk 5,27-32

Treća nedjelja kroz godinu

21. siječnja 2007.

Ulazna pjesma

Ps 96,1.6

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu!
Pjevaj Gospodinu sva zemljo!
Slava je i veličanstvo pred njim,
sila i sjaj u svetišću njegovu.

Zborna molitva

Svemogući vječni Bože,
ravnaj našim životom da vršimo tvoju volju:
da u ime tvoga ljubljenoga Sina
obilujemo dobrim djelima.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, pomiri na sa sobom
i primi ove darove:
posveti ih snagom svoga Duha
da nam budu na spasenje,
po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

Ps 34,6

Pristupite Gospodinu i razveselite se
da se ne postide lica vaša.

Popričesna molitva

Svemogući vječni Bože, ovom svetom gozdom
dao si nam udio u svome božanskom životu:
daj da u tom daru uživamo svu vječnost,
po Kristu, Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna: 239 Danas Isus
ili: 704 Saberi nas Gospodine
(ant. 3.+3-4., Ps 133)
Pripj. ps.: 91 Riječi tvoje, Gospodine
Prinosna: 224 Oče naš dobri (3. kitica)
Pričesna: 247 Uzmite, jedite
Završetak: 183 Ti Kriste kralj si vjekova

Prvo čitanje

Neh 8,2-4a,5-6,8-10

Čitanje Knjige Nehemijine

U one dane: Svećenik Ezra donese Zakon
pred zbor ljudi, žena i sviju koji su bili sposobni
razumjeti ga. I na trgu koji je pred Vodenim
vratima čitao je knjigu od ranoga jutra do
podneva, pred ljudima i ženama
i svima koji su mogli razumjeti. Sav je narod
pozorno slušao knjigu Zakona.

Književnik Ezra stajao je na drvenu besjedištu
koje su podigli za tu zgodu. Otvori knjigu
naočigled svemu narodu jer je bio poviše od
svega naroda a kad ju je otvorio, sav narod
ustade. Tada Ezra blagoslovi Gospodina, Boga
velikoga, a sav narod podignutih ruku odgo-
vori: »Amen! Amen!« Potom kleknu i poklone
se pred Gospodinom, licem do zemlje.

I čitahu iz knjige Božjeg zakona po odlomcima
i razlagahu smisao da narod može razumjeti
što se čita.

Potom namjesnik Nehemija, svećenik-književ-
nik Ezra i leviti koji poučavahu narod rekoše
svemu narodu: »Ovo je dan posvećen Gospo-
dinu, Bogu vašemu! Ne tugujte, ne plaćite!«
Jer sav narod plakaše slušajući riječi Zakona.
I još im reče Nehemija: »Pođite i jedite masna
jela, i pijte slatko, i pošaljite dio onima koji
nemaju ništa pripremljeno, jer ovo je dan
posvećen našem Gospodinu. Ne žalostite se!
Jer radost Gospodnja vaša je jakost.«
Riječ je Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 19,8-10.15

Otpjev: Riječi tvoje, Gospodine, duh su i život.

Savršen je Zakon Gospodnji – dušu krijepi;
pouzdan je svjedočanstvo Gospodnje
– neuka uči.

Prava je naredba Gospodnja – srce sladi;
čista je zapovijed Gospodnja
– oči prosvjetljuje.

Neokaljan strah Gospodnji – ostaje svagda;
istiniti sudovi Gospodnji
– svi jednako pravedni.

»Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza...«
(Franco Gelli, 1962.)

Drugo čitanje

— 1Kor 12,12-14,27
kraća verzija

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo: Kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela, iako mnogi, jedno su tijelo – tako i Krist. Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni. Ta ni tijelo nije jedan ud, nego mnogi. A vi ste tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi.
Riječ je Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

— Lk 4,18

Gospodin me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje.

Evanđelje

— Lk 1,1-4; 4,14-21

Čitanje svetog Evanđelja po Luki
Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama – kako nam to predadoše oni koji od početka bijahu očevici i sluge Riječi – pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen.

U ono vrijeme: Isus se u snazi Duha vrati u Galileju te glas o njemu puče po svoj okolici. I slavljen od sviju, naučavaše po njihovim sinagogama. I dođe u Nazaret, gdje bijaše othranjen. I uđe po svom običaju na dan subotni u sinagogu te ustane čitati. Pruže mu Knjigu proroka Izaije. On razvije knjigu i nađe mjesto gdje stoji napisano:

»Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje.«

Tada savi knjigu, vrati je poslužitelju i sjede. Oči sviju u sinagogi bijahu uprte u njega. On im progovori: »Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima.«
Riječ je Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, nahranjeni Božjom riječju, s pouzdanjem da se njegova riječ koja nam je naviještena sada ispunja nad nama, uputimo Svevišnjemu svoje molitve.

1. Za Crkvu koju šalješ u svijet: da u svakome svome djelu pozorno sluša tvoju riječ kako bi mogla vjerno vršiti svoje poslanje, molimo te.
2. Za sve kršćane: pomози im da u svakodnevnom životu prepoznaju snagu tvoga Duha kojim si ih na krštenju obdario, molimo te.
3. Za sve one koji su utamničeni u svojim grijesima: svojim ih Duhom osnaži da spoznaju da je i za njih nastupilo vrijeme milosti, molimo te.
4. Za nas ovdje okupljene: podari nam snagu slušanja tvoje riječi kako bi naš život mogao biti živa riječ tvoga spasenja, molimo te.
5. Za pokojnu braću i sestre: primi trud njihova života i privedi ih u zajedništvo svetih, molimo te.

Gospodine Bože, ti snagom naviještene riječi i danas nad nama ispunjaš djelo spasenja. Pomози nam da, rasvijetljeni svjetlom tvoje riječi, vjerno hodimo putem spasenja, po Kristu, Gospodinu našem.

Ispunjeno pismo

Evangelist Luka opisuje Isusov povratak u Nazaret nakon krštenja u Jordanu i kušnje u pustinji. Tekst opisuje prijelomni, početni trenutak njegova poslanja. Doznajemo što Isus čini i što govori, ali ne znamo reakciju onih koji ga slušaju. Taj će dio biti pročitao sljedeće nedjelje. Ovu liturgijsku podjelu teksta možemo uzeti i kao uputu da se neko duže vrijeme zaustavimo samo na onom što Isus čini i govori. Mig da sami reagiramo na Isusove riječi neovisno o tom kako će ih drugi shvatiti.

Subota je. Dan posvećen Gospodinu. Što to znači vidljivo je u ovo malo riječi. Nama je, budući da sve manje poznajemo živo i neposredno iskustvo dana Gospodnjega, važno uočiti običaj odlaska u sinagogu i čitanja Božje riječi. Zajedničkog čitanja. Nadalje, važno je uočiti, i to je već samo po sebi iznimno neobično i snažno, kako Isus sebe i svoje poslanje razumije iz teksta koji se čita unutar zajedničke molitve u sinagogi. On sebe i svoje poslanje razumije iz Izaijina teksta. Ne upada u svoje poslanje odjednom, sam, iz nepoznatoga. On u Izaijinim riječima nalazi mjesto koje govori ne samo *njemu*, nego i o *njemu*. Izaijine riječi spremaju njegov dolazak. Izdaleka. Strpljivo. Generacijama. Usprkos tome ispunjenje se događa kao iznenađenje. Štoviše, kao skandal.

Svijet u kojem živimo potiče i privilegira različitost ljudi. Njihove posebnosti. Sve manje gleda na podrijetlo i predaju. No, što je snažniji zahtjev za razlikama to ljudi sve više sliče jedni drugima. U mišljenjima, ponašanjima, stavovima. O ljudima u masi može se reći da su svi posebni, različiti, jedincati. I istodobno se može reći sasvim suprotno. Da su svi isti, da sliče jedan drugome, da se gotovo ne razlikuju. Na velikoj livadi svaka je travka različita od svih drugih i svaka slič svim ostalima. Isus, međutim, sebe samog vidi iz teksta koji mu prethodi više od sedam stotina godina. I upravo zbog toga je nezamjenjiv, jedincat. Drukčiji.

Počinja svoje javno djelovanje među svojim. Na najtežem mjestu. S onima koji ga znaju, jer su pratili njegov razvoj. Počinje s onima koji u odno-

su prema njemu imaju najtežu moguću prepreku. Znaju ga. Misle da ga poznaju. Njihovo znanje i njihova blizina ne dopuštaju im da uoče i vide njegovu jedincatost.

Dolazi u sinagogu, ustane, uzme knjigu, razvije je, nalazi tekst, čita ga, savije knjigu, vrati je i sjede. Detaljni opis svakog Isusova pokreta samo pojačava napetost na njegovu reakciju na tekst kojega je upravo pročitao. Napetost. Iščekivanje. Gotovo tjelesna prisutnost napetosti očekivanja.

Oživljena riječ

Što Isus kaže o tekstu? Davno napisan i dobro poznat Izaijin tekst prelazi preko njegovih usana. Usne su mjesto na kojem se duh, smisao riječi pretvara u zvuk, čujnost. Nevidljivi smisao riječi dobiva boju glasa navjestitelja. S njim i život. Čitanje unosi dah života u inače nijemo pismo. U Isusovu glasu Izaijin tekst izranja iz prošlosti i postaje živ. Aktualan. Aktivan.

Duh Gospodnji na meni je. Čitateljima Lukina evanđelja jasno je da je Duh od početka na Isusu. Od samog začeca. Silazak Duha za vrijeme krštenja nije bilo uvođenje u službu, nego javno pokazivanje da je Duh na njemu. Od tada Duh nije samo na nje-

Krka u liturgijskom navještaju riječi prepoznaje Riječ, živu i ispunjenu. (Trento Longaretti, 1950.)

mu nego je to i za druge. Upravo to će Isus reći u sinagogi u svome Nazaretu. Što tekst govori to je zbilja. Između teksta i zbilje nema razlike. Nije riječ o interpretaciji teksta. Isus ne tumači tekst. Luka, pri koncu svoga Evanđelja, opisuje Isusa kako dvojici učenika na putu u Emaus tumači Pisma. Interpretira. Pomaže im da shvate. Ovdje, međutim, nije riječ o interpretaciji. Ovdje se događa nešto drugo. Ovdje je *On* ono što tekst govori. On govori tekst i tekst govori njega. Ispunjenje teksta. Tekst je ispunjen kad se pretvori u zbilju. On je napisan davno prije, ali ispunio se u tom preciznom trenutku. Otkud tekstu da se ispuni upravo tako i upravo tada?

Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima. U ispunjenju Pisma odzvanja ispunjenje Božje stvaralačke volje s početka Biblije. Bog reče i bude. Pismo kaže i rečeno se ispunja. U ispunjenju Pisma se očituje Božja snaga.

Ispunjenje u Isusu

Ispunjenje Pisma ima i drugu stranu. Riječ je o oštroj blizini i razlici najsnažnije vjere u kojoj u zbilji nema nikakva odmaka od teksta, s jedne, i vjerskoga radikalizma koji niječe, lomi i ništi zbilju koja nije u skladu s tekstom, s druge strane. S predmnijevanim smislom teksta. Opravdava li ovaj tekst vjerski fanatizam? Može li se ovo uzeti kao model vjerničkoga odnosa s tekstom? Otvoriti, čitati, aktualizirati. Bez posredovanja, bez interpretacije, bez promišljanja? Jednostavno, poslušno, iz vjere?

Još jednom nam se valja vratiti u Nazaret. Što čini Isus? Najprije poštuje običaj, dan Gospodnji i vrijeme molitve s drugima na zajedničkom mjestu. Potom poštuje objavljenu Božju riječ unutar zajednice. Poštuje red i redosljed. Pruže mu knjigu i on je prima. Potom čita. Trenutak čitanja je trenutak ispunjenja proročke riječi. Na njemu. Ključ razumijevanja proročkih riječi jest *On*. Izaijina je riječ napisana davno. No, njezina se istinitost pokazuje na Isusu. Vrlo precizno. Na njemu je Duh Gospodnji. Zbog njega su napisane te riječi. Razumijevanje je potpuno vezano uz njega. Bez njega riječi nisu ispunjene. Bez njega između proročkih riječi i zbilje postoji razlika. Velika. Nepremostiva. Razlika riječi i zbilje. Ispunjenje se nije dogodilo u trenutku kad je Izaija primio proročke rije-

či. Ispunjenje je čekalo. Dugo. Bog ispunja svoja obećanja, ali u svoje vrijeme.

Skandal koji će se dogoditi nakon njegove propovijedi, koju je Luka sažeo u jednu jedinu rečenicu, i jest u tom što se Isus usudio poistovjetiti s proročkim riječima. Što nije tumačio, nego proglasio ispunjenje. U tom što je stao neposredno pred proročke riječi.

Neposrednost s kojom Isus stoji u odnosu prema proročkoj riječi nije vjernička neposrednost. Naš odnos s proročkim riječima ide preko Isusa. On posreduje. I preko Crkve. Ona tumači. I preko zajednice vjere. U njoj se događa Isusova prisutnost u čitanju riječi.

Liturgija nije susret s biblijskim tekstovima bez posredništva. Ona je susret s utjelovljenom Riječi na kojoj se ispunjanju proročke. Susret s njim. Živim. U riječi, kruhu i vinu. U zajedništvu vjere.

Ante Vučković

MOLITI s Crkvom

Ispunjeni Riječju

Navjestitelji smo tvoje riječi, Gospodine, njezini tumači i učitelji.

Želimo zaći u njezinu dubinu, razumjeti je, ovladati njome, znati je...

A ti, koji si sama Riječ, utjelovljena, daješ nam primjer ophođenja s riječju i susretanja s njom.

U tebi se riječ ispunja, ti naviještaš riječ ispunjenjem riječi.

Želiš da nas riječ prožme, da zađe u našu dubinu, da ona protumači naša značenja i naše nejasnoće.

Želiš da budemo rasvijetljeni i protumačeni – Riječju.

Otvori, Gospodine, našu nutrinu da bude hram tvojoj riječi.

I naš život nek bude živo svjedočanstvo ispunjenja Riječi što u nama prebiva. Amen.

Četvrta nedjelja kroz godinu

28. siječnja 2007.

Ulazna pjesma

Ps 106,47

Spasi nas, Gospodine, Bože naš,
i saberi nas iz naroda
da slavimo tvoje sveto ime,
da se tvojom slavom ponosimo.

Zborna molitva

Gospodine, Bože naš,
tvoja Crkva počinje svetu službu:
daj da te štujemo svom dušom te u tvom
Duhu ljubimo i prihvaćamo sve ljude.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, donosimo na oltar darove
u znak svoga služenja i predanja: primi ih
i pretvori u otajstvo našeg otkupljenja,
po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

Ps 31,17-18

Rasvijetli lice nad slugom svojim,
po svojoj me dobroti spasi!
Gospodine, ne bilo me stid što te zazvah!

Popričesna molitva

Gospodine, ova pričest
obnovila je u nama božanski život.
Molimo da po tom sredstvu spasenja
neprestano rastemo u vjeri,
po Kristu, Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	79	Spasi nas, Gospodine (ant. 1.+1. Ps 106)
ili:	220	Gdje god su dvojica
Pripj. ps.:	97	Budi mi, Gospodine
Prinosna:	229	Od Božje snage
Pričesna:	278	Blaženstva (ili glazb. prilog u ŽV 11/05)
Završetak:	599	Zdravo budi, Marijo

Prvo čitanje

Jr 1,4-5.17-19

Čitanje Knjige proroka Jeremije
U dane Jošijine: Dođe mi riječ Gospodnja:
»Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi,
ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina
izađe, ja te posvetih, za proroka narodima
postavih te. Ti bedra svoja sad opashi, ustaj, pa
češ im govoriti sve što ti ja zapovjedim. Ne
dršči pred njima, da ne bih morao učiniti da
uzdršćeš pred njima.
Danas te, evo, postavljam kao grad utvrđeni,
kao stup željezni, ko zidinu brončanu protiv
sve zemlje: protiv kraljeva i knezova judejskih,
svećenikâ i naroda ove zemlje.
I borić se s tobom, al te neće nadvladati jer
ja sam s tobom da te izbavim.«
Riječ je Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 71,1-6b.15.17

Otpjev: Usta će moja razglašivati pomoć tvoju.

Tebi se, Gospodine, utječem,
ne daj da se ikada postidim!
U pravdi me svojoj spasi i izbavi,
prikloni uho k meni i spasi me!

Budi mi hrid utočišta i čvrsta utvrda spasenja
jer ti si stijena i utvrda moja.

Bože moj, istrgni me iz ruke zlotvora.

Jer ti si, Gospodine, ufanje moje,
Gospodine, uzdanje od moje mladosti!
Na te se oslanjam od utrobe;
ti si mi zaštitnik od majčina krila.

Drugo čitanje

1Kor 13,4-13
kraća verzija

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav,
ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima
se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije
razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se ne-
pravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve
vjeruje, svemu se nada, sve podnosi.

Nijedan prorok nije dobro došao u svom zavičaju.

Ljubav nikad ne prestaje. Prorokovanja? Uminut će. Jezici? Umuknut će. Spoznanje? Uminut će. Jer djelomično je naše spoznanje, i djelomično prorokovanje. A kada dođe ono savršeno, uminut će ovo djelomično. Kad bijah nejače, govorah kao nejače, misljah kao nejače, rasuđivah kao nejače. A kad postadoh zreo čovjek, odbaciš ono nejačko. Doista, sada gledamo kroza zrcalo, u zagonetki, a tada – licem u lice! Sada spoznajem djelomično, a tada ću spoznati savršeno, kao što sam i spoznat!

A sada: ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav. Riječ je Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Lk 4,18

Gospodin me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje.

Evanđelje

Lk 4, 21-30

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Isus progovori u sinagogi: »Danas se ispunilo Pismo što vam još odzvanja u ušima.« I svi su mu povlađivali i divili se milini riječi koje su tekle iz njegovih usta. Govorahu: »Nije li ovo sin Josipov?« A on im reče: »Zacijelo ćete mi reći onu prispodobu: Liječniče, izliječi sam sebe! Što smo čuli da se dogodilo u Kafarnaumu, učini i ovdje, u svom zavičaju.« I nastavi: »Zaista, kažem vam, nijedan prorok nije dobro došao u svom zavičaju. Uistinu, kažem vam, mnogo bijaše udovica u Izraelu u dane Ilijine kad se na tri godine i šest mjeseci zatvorilo nebo pa zavlada velika glad po svoj zemlji. I ni k jednoj od njih nije bio poslan Ilija doli k ženi udovici u Sarfati sidonskoj. I mnogo bijaše gubavaca u Izraelu za proroka Elizeja. I nijedan se od njih ne očisti doli Naaman Sirac.« Čuvši to, svi se u sinagogi napune gnjevom, ustanu, izbace ga iz grada i odvedu na rub brijega na kojem je sagrađen njihov grad da ga strmoglave. No, on prođe između njih i ode. Riječ je Gospodnja.

Molitva vjernika

Svemogućemu Bogu, koji nam je u Kristu objavio i darovao obećano spasenje, s vjerom se utecimo:

1. Da tvoja Crkva, poslana da svijetu donese blagovijest spasenja, uvijek vjerno osluškuje tvoju riječ i bude proročki glas u svijetu, molimo te.
2. Za sve koji su po krštenju primili dar vjere: da ne posustanu pred protivljenjima svijeta i ljudi te uvijek ostanu tvoji učenici, molimo te.
3. Za one kojima si povjerio službu propovijedanja tvoje riječi: okrijepi ih mudrošću evanđelja i povjerenjem u snagu tvoga Duha, molimo te.
4. Za kršćane koji zbog svoje vjere trpe progonstvo: da i trpljenje prepoznaju kao put nasljedovanja tvoga Sina, molimo te.
5. Za sve nas ovdje sabrane: prosvijetli nam oči srca da uvijek možemo prepoznavati znakove tvoje blizine, molimo te.

Bože, Svjetlo istinsko, ulij u naša srca dar Duha Svetoga i osnaži nas da možemo svakodnevno slijediti put evanđelja i neprestano rasti do onoga dana kad ćemo te gledati licem u lice, po Kristu, Gospodinu našem.

Proročka snaga vjere

Religija je privatna stvar! Koliko smo puta čuli ovu frazu od strane političkih analitičara, medijskih djelatnika i samih političara. Ona se duboko uvukla u naš način razmišljanja tako da je i mnogi od nas prihvaćaju kao samorazumljivu, kao najbolji izričaj onoga što se o religiji može reći u osobnom i društvenom životu. U društvu koje funkcionira kao 'društvo usluga' i u kojem je svaka uslužna djelatnost zadužena za pojedino područje života, shvaća se da su Crkva i druge vjerske institucije zadužene za njegovanje osobne vjere i pobožnosti vjernika i ništa drugo. Takav se stav mnogima nameće kao logično rješenje u vremenu u kojem mnogi nekritički proglašavaju religije izvorom nesporazuma i sukoba u svijetu.

Vjera između skrivenoga i svjedočkoga

Unatoč tomu, neizostavno se nameće pitanje je li religija samo privatna 'stvar' i može li se vjera ucijepiti i zatvoriti samo u područje nutarnje intime i osjećaja osobne povezanosti s Bogom, bez ikakvih posljedica za međuljudske odnose, za rad, društvo, kulturu, pa i za politiku? Ako se prisjetimo vremena komunizma, otkriti ćemo da je potpuna odcijepjenost osobne vjere od cjelokupnog društvenog života pomogla stvaranju 'dvostrukog morala' čije posljedice osjećamo i danas. Mnogi koji su tada branili vjernicima pristup javnim službama i djelatnostima i tako omogućavali oblikovanje takvoga morala, odgojili su nasljednike koji s još većom predanošću pokušavaju nametnuti nekritičko razumijevanje ovoga slogana.

Kao kršćani možemo reći da je vjera *osobna stvar* i da je kršćanin bez te življenosti vjere na razini osobnosti 'mrtvo puhalo'. Ali i naša je osobnost višeznačna, odnosna i oblikuje se na različitim razinama. Vjera je ona koja sve te dimenzije naše osobnosti povezuje, oblikuje, daje im smisao i omogućuje da izgradimo integralnu osobnost koja razlikuje između privatnog i javnog, a koja opet ne dopušta da se između privatnog i javnog stvori potpuna odijeljenost.

Živeći dar vjere postajemo proročki znak u svijetu.

Današnja čitanja nam omogućuju da promotrimo, te srcem i umom razumijemo neke dimenzije odnosa privatnog i javnog u našem kršćanskom životu i to upravo iz perspektive govora o ljubavi koju u njezinu najdubljem mogućem značenju opisuje sveti Pavao. Ljubav se, između ostalog, »ne raduje zlu i raduje se istini«. Ona »sve pokriva«, sve prožima i ne zatvara se samo u okvire vlastite osobnosti ili intimnih odnosa. To je ljubav koja čovjeka čini sposobnim da u poniznosti djeluje odgovorno, da kroz nju i po njoj oblikuje ne samo osobne nego i društvene odnose. I premda će ona u konačnici nadživjeti sve, pa i prorokovanje, ona upravo prorokovanja čini bitnom dimenzijom kršćanskog poslanja i djelovanja.

Iz ljubavi je Bog pozvao proroka Jeremiju. Prije nego što je rođen bio je »oblikovan«. Isti se glagol nalazi i u izvješću o postanku svijeta. Bog poput lončara, poput kipara oblikuje i stvara, poznaje i posvećuje proroka kako bi govorio ljudima ono što mu On zapovijeda. Bog ne želi da njegov prorok govori jezikom političke korektnosti, nego jezikom proroka koji pokazuje da poziv, izabrane i posvećenje nisu 'privatna stvar'. Prorok je pozvan govoriti i protiv kraljeva i knezova, to jest

onih koji obnašaju vlast, protiv svećenika, protiv onih koji su iznevjerili poslanje i sprječavaju uspostavu pravoga odnosa s Bogom, ali i protiv samoga naroda, onoga koji je pravi put zamijenio krivim, dao se zavesti i umislio si da je sve što čini snagom većine dobro i prihvatljivo.

Zahtjevnost proročke vjere

Bog Jeremiji obećava borbu u kojoj će on biti s njime. Prorok je onaj koji misli, vjeruje, govori suprotiv onih koji, zaslijepljeni vlastitom moći i željom da se dopadnu pod svaku cijenu, zaboravljaju i gaze sve ono što je u Božjim očima sveto. Proroka koji su spremni oduprijeti se takvome svijetu bilo je, ima ih i danas i biti će ih uvijek. Oni dižu glas protiv nepravde, protiv ratova, rasizma, protiv siromaštva i potlačenosti, konzumizma i shvaćanja života kao trajne težnje za užitkom i ispunjenjem želja, protiv zagađenja i rasprodaje vlastite baštine, protiv ubojstva nerođenih i starih pod izlikom ljudskih prava i sloboda. Proročka je riječ neugodna, ona nas na prvi mah vrijeđa, najradije je ne bismo slušali, bježimo od nje, ali u konačnici ona oslobađa i djeluje spasonosno i za pojedinca i za društvo. Ona ne može biti privatna stvar, pa i pod cijenu ismijavanja i isključenja iz društvenih tokova, pod cijenu da bude proglašena nazadnom, zastarjelom i nepotrebljivom. Za nju mjerilo nije *modernost*, nego *ukorijenjenost* u Božjem pozivu i poslanju.

Tu riječ o ukorijenjenosti, osobito kad je protivna modernosti, mi ne želimo čuti. Bježimo od nje. Želimo čuti riječi koje će nam škakljati uši, obećavati brda i doline i nuditi političare kao spasitelje. Mnogi od njih bez uvijanja priznaju da govore »ono što narod želi čuti« i da govore zbog trenutnih očekivanja. Narod je i od Isusa želio čuti politički govor koji bi ispunio njihova vlasti-

ta očekivanja. Ali Isus nije bio političar, nego prorok koji je ispunjen Očevim duhom govorio kako Bog dolazi među one koje su ponizna srca i koji su spremni surađivati s Bogom, bez obzira kojoj rasi, naciji ili političkoj grupi pripadali. Ni udovica ni Naaman Sirac, o kojima govori današnji evanđeoski odlomak, nisu bili Židovi. Bili su stranci. Isus jednako i njima donosi spasenje. Ljudi u Isus nisu susreli političara koji im se želio dopasti, nego proroka koji donosi ozdravljenje, milosrđe, spasenje i zalaganje za istinu ispunjenu ljubavlju, zalaganje koje ga je odvelo na križ.

I mi smo po krštenju postali *proročki narod*. Stoga je i Crkva, zajednica vjernika, pozvana biti *proročka*, a ne *politička* zajednica. No, upravo to znači da se ne može i ne smije zatvoriti u privatnost, nego da svjedočeći treba naviještati »u zgodno i nezgodno vrijeme«.

Željko Tanjić

MOLITI s Crkvom

Preobraženi snagom Riječi

Kad tvoji slušatelji, Gospodine, vidješe da si prorok i da nosiš snagu ispunjenja riječi koju naviještaš, gnjev ih obuze i izbacije te iz svoga grada.

A ti – *prođe između njih i ode*.

Ostavljajući ih njihovu gnjevu i njihovu neprihvatanju riječi.

Odlaziš k drugima, onim 'dalekima', onim neznatnima što željni su riječi.

Daj nam, Gospodine, snagu vjere da umijemo čuti tvoju riječ i u njoj prepoznati tvoj dolazak.

Ne dopusti da naša oholost i naše robovanje svijetu budu zapreka prihvaćanju riječi.

I riječ, u nama nastanjena, nek ne posustane pred protivljenjem ljudi i pred zamamnošću svijeta.

Nek riječ tvoja nađe siguran dom u životu našem. Amen.

ZRnje

Slušatelji u sinagogi »izbace Isusa iz grada«. No, on prođe između njih i ode. Protivljenje Isusu ne sprječava Isusa u djelu spasenja svijeta. Protivljenjem njemu može se odbiti samo vlastito spasenje.

A. C.

Peta nedjelja kroz godinu

4. veljače 2007.

Ulazna pjesma

—Ps 95,6-7

Dodite, prignimo koljena i padnimo nice
pred Gospodinom koji nas stvori,
jer on je Gospodin, Bog naš.

Zborna molitva

Gospodine, tvoja nam je milost jedina nada,
a tvoja zaštita jedina sigurnost.
Molimo te: snaži svoju obitelj neprestanim
dobročinstvima. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, ti nam jelo i piće daješ
za održanje vremenitoga života.
Molimo te da nam postanu
otajstvom vječnoga spasenja,
po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

—Ps 107,8-9

Neka hvale Gospodina za dobrotu njegovu,
za čudesa njegova sinovima ljudskim!
Jer gladnu dušu on nasiti,
dušu izgladnjelu on napuni dobrima.

Popričesna molitva

Bože, htio si da jedemo od jednoga kruha
i pijemo iz jedne čaše.
Daj da životom budemo jedno u Kristu
i u radosti plodni za spasenje svijeta,
po Kristu Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	78	Dodite, prignimo koljena (ant. 2.+2. Ps 95)
ili:	207	Prigni se, svako koljeno
Pripj. ps.:	740	Pred licem anđela
Prinosna:	VI	Izvore vode žive
Pričesna:	199-200	O Kruše živi, milosni
Završetak:	175	O Srce Sina Božjega

Prvo čitanje

—Iz 6,1-2a.3-8

Čitanje Knjige proroka Izaije
One godine kad umrije kralj Uzija, vidjeh
Gospodina gdje sjedi na prijestolju visoku
i uzvišenu. Skuti njegova plašta ispunjahu
svetište. Iznad njega stajahu serafi i klicahu
jedan drugome: »Svet! Svet! Svet! Gospodin
nad vojskama! Puna je sva zemlja slave
njegove!«

Od gromka glasa onih koji klicahu stresose se
dovraci na pragovima, a Dom se napuni di-
mom. Rekoh: »Jao meni, propadoh jer čovjek
sam nečistih usana. U narodu nečistih usana
prebivam, a oči mi vidješe Kralja, Gospodina
nad vojskama!« Jedan od serafa doletje k
meni: u ruci mu žerava koju uze klijestima
sa žrtvenika; dotače se njome mojih usta i
reče: »Evo, usne je tvoje dotaklo, krivica ti je
skinuta i grijeh oprošten.« Tada čuh glas Go-
spodnji: »Koga da pošaljem?
I tko će nam poći?« Ja rekoh: »Evo me,
mene pošalji!«

Riječ je Gospodnja.

Otpjevni psalam

—Ps 138, 1-5.7c-8

Otpjev: Pred licem anđela pjevam tebi, Gospodine.

Zahvaljujem ti, Gospodine, iz svega srca
jer si čuo riječi mojih usta.
Pred licem anđela pjevam tebi,
bacam se nice prema svetom hramu tvojemu.

Zahvaljujem imenu tvojem
za tvoju dobrotu i vjernost.
Kad sam te zazvao, uslišio si me,
dušu si moju pokrijepio.

Drugo čitanje

—1Kor 15,3-8.11
kraća verzija

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Dozivljam vam, braćo, u pamet evanđelje
koje vam navijestih, koje primiste, u kome
stojite, po kojem se spasavate, ako držite
što sam vam navijestio; osim ako uzalud po-
vjerovaste. Doista, predadoh vam ponajprije
što i primih: Krist umrije za grijeha naše po

Pismima; bi pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše. Zatim se ukaza Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije, kao nedonoščetu, ukaza se i meni.

Da, ja sam najmanji među apostolima i nisam dostojan zvati se apostolom jer sam progonio Crkvu Božju. Ali milošću Božjom jesam što jesam i njegova milost prema meni ne bijaše zaludna; štoviše, trudio sam se više nego svi oni – ali ne ja, nego milost Božja sa mnom. Ili dakle ja ili oni: tako propovijedamo, tako vjerujete. Riječ je Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Mt 4,19

Hajdete za mnom, govori Gospodin, učinit ću vas ribarima ljudi

Evanđelje

Lk 5,1-11

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Dok se oko Isusa gurao narod da čuje riječ Božju, stajao je on pokraj Genezaretškog jezera. Spazi dvije lađe gdje stoje uz obalu; ribari bili izašli iz njih i ispirali mreže. Uđe u jednu od tih lađa; bila je Šimunova pa zamoli Šimuna da malo otisne od kraja. Sjedne te iz lađe poučavaše mnoštvo. Kada dovrši pouku, reče Šimunu: »Izvezi na pučinu i bacite mreže za lov.« Odgovori Šimun: »Učitelju, svu smo se noć trudili i ništa ne ulovismo, ali na tvoju riječ bacit ću mreže.« Učiniše tako te uhvatiše veoma mnogo riba; mreže im se gotovo razdirale. Mahnuše drugovima na drugoj lađi da im dođu pomoći. Oni dođoše i napuniše obje lađe, umalo im ne potonuše. Vidjevši to, Šimun Petar pade do nogu Isusovih govoreći: »Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine!« Zbog lovine riba što ih uloviše bijaše se zapanjio on i svi koji bijahu s njime, a tako i Jakov i Ivan, Zebedejevi sinovi, drugovi Šimunovi. Isus reče Šimunu: »Ne boj se! Odsada ćeš loviti ljude!« Oni izvukoše lađe na kopno, ostaviše sve i pođoše za njim. Riječ je Gospodnja.

Na njegovu riječ baciše mreže i uloviše mnogo riba...
(Nepoznati autor iz Bruxellesa, 1389-1404.)

Molitva vjernika

Braćo i sestre, svemogućí nas je Bog, kao nekoć proroke i apostole, pozvao da u svom životnom pozivu budemo graditelji njegova kraljevstva. Molimo ga da budemo uvijek otvoreni tom pozivu koji je i danas pred nama.

1. Da tvoja Crkva vjerno ispunja zadaću koju si joj udijelio te bude vjernom slikom tvoga kraljevstva i mjestom spasenja svih ljudi, molimo te.
2. Da svi kršćani dar vjere prihvate kao životnu zadaću i kao poziv za kristovsku preobrazbu svijeta, molimo te.
3. Da svi koji se dvoje pred pozivom koji im upućuješ spoznaju veličinu tvoga poziva i odlučno krenu putem tvojih zapovijedi, molimo te.
4. Da mi, okupljeni na ovu nedjeljnu službu, budemo uvijek spremni služiti braći i sestrama koje susrećemo na svom životnom putu te tako budemo svjedoci tvoga kraljevstva, molimo te.
5. Da naša pokojna braća i sestre budu dionici tvoga vječnoga kraljevstva, molimo te.

Gospodine, Bože naš, tvojom milošću jesmo što jesmo. Osaži nas i danas svojim Duhom da tvoja milost u nama ne bude uzaludna nego da uvijek možemo rasti u predanju tebi, po Kristu Gospodinu našem.

Petrov i moj poziv

Evangelist Luka opisuje nam poziv prvih Isusovih učenika usredotočujući pozornost svoga pripovijedanja gotovo isključivo na lik Šimuna Petra, tako da bi se cijeli ulomak mogao nasloviti i kao samo »Petrov poziv«. Naglaskom na pojedinačnome lik evangelist želi istaknuti da je Božji poziv uvijek *osobna stvarnost*, upućena čovjeku kao pojedincu, osobi. Kao da želi da se s likom prvaka apostolskog može poistovjetiti i svaki drugi kršćanin.

Bog izabire

Dok je Isus jednoga dana poučavao mnoštvo kraj Genezaretskog jezera, opazio je dvije lađe gdje stoje uz obalu. Od te dvije izabrao je jednu da uđe u nju. Tajnu Božjeg izabranja nikad ne možemo do kraja proniknuti. »Zašto baš ja? Zašto baš mene?« – i danas se mnogi ljudi znaju zapitati, bilo da ih Gospodin zove na 'duhovni' poziv, bilo da im povjerava izvjesno poslanje koje sa sobom uključuje bolest, trpljenje i druge neugodne stvari. Odgovor na to veliko pitanje »Zašto?« ostaje nam skriven, ali vjerujemo da u Božjem odabiru ima smisla i da poput Petra i mi možemo postati velikima, a naš život pun smisla, ukoliko na taj poziv ponizno i velikodušno odgovorimo poput galilejskog ribara.

Povratak sebi i Bogu

Isus »zamoli Šimuna da malo otisne od kraja«. Iz konteksta je jasno da se Šimun vratio u svoj čamac u koji je u međuvremenu ušao Isus. Zanimljivo je primijetiti da od Isusovog poziva najviše koristi ima sam onaj kojega Isus poziva. Iako Šimuna prvo zove da mu pomogne oko naviještanja, danas bismo mogli reći kao tehničara za razglas – da ga mnoštvo bolje čuje, ono što plijeni pozornost u ovom ulomku je čudesna pomoć koju je Šimun dobio od Isusa u svom vlastitom profesionalnom pozivu ribara. Ali i ne samo to. Isus ulazi u Petrov čamac i poziva Petra, koji je bio izišao pospremiti mreže, da se u njega vrati. Poziva ga da se *vrati u svoju lađu*. Ovaj se postupak može protumačiti metaforički: Isus ne traži od čovjeka da postane nešto drugo od

onoga što već jest, nego želi da se čovjek *vrati svom autentičnom biću*, i da u svom autentičnom biću prepozna da Isus u njemu već boravi, i da je za nas spreman i čuda učiniti.

Ulovljeni u mrežu poziva, spoznahu Spasitelja i postadoše ribarima ljudi. (Michael Blum, 2000.)

Mnogi smo danas koji se žalimo da nemamo vremena ni za druge ni za sebe. Leteći s jedne na drugu obvezu, mislimo da ćemo sve 'pohvatati', a pri tome nerijetko gubimo sebe, jer nemamo kad »sastaviti dušu s tijelom«, kako to narod kaže. Ako svoj život promatramo kao skup obveza, tada i druge oko sebe promatramo kao priliku ili probleme, a sebe gubimo iz vida. Takav život neminovno vodi do otuđenja od drugih ali i od sebe samih. Postajemo stranci jedni drugima, ali i sebi samima. Teško nam je biti na trenutak nasamo. Neprestano uključen radio ili televizor samo nam odvrćaju pozornost od onoga što nosimo u sebi. Ali kad bismo prihvatili Isusov poziv i 'vratili se sebi', dali šutnji i molitvi mjesta u svom dnevnom

ritmu, vjerujem da bi se mnogi od nas iznenadili, kako – osim nezadovoljstva i nemira – u svojim dušama možemo pronaći mir, jakost i snagu, pa čak i zaboravljeno zadovoljstvo vlastitim životom. I to zato što duboko u našim dušama stanuje izvor mira, izvor jakosti i snage – a to je sam Bog, po Duhu Svetom koji nam je darovan. Na tu božansku prisutnost i snagu u nama nerijetko premalo računamo, a samo ona je kadra preobraziti naše živote u nešto veliko i lijepo.

Bog blagoslivlja i preobražava

Vrlo brzo od propovijedanja, Isus prelazi na *ribarenje*, i poziva Petra da protiv svih onodobnih pravila ribarskog ceha izađe na pučinu u pol bijela dana baciti mreže. »Bogu ništa nije nemoguće«. Sasvim je izvjesno iz toga Isusovog postupka da on želi dobro čovjeku kojeg poziva. Šimun Petar i ostali bili su tužni jer su se svu noć trudili i nisu ulovili ništa. Sve su učinili po propisima struke, a time ipak nisu mogli osigurati sredstva za uzdržavanje svojih obitelji. S pouzdanjem u Isusa ipak pokušavaju ponovno, nakon što su iscrpljena njihova umijeća: »Ali na tvoju riječ bacit ću mreže.« Poslušnost vjere ih je nagnala na akciju iz koje su izašli kao moralni i materijalni pobjednici.

Isus, kad poziva, traži od nas da ne postupamo »kao svi ostali«, nerijetko traži da budemo izuzeci u društvu u kojem živimo i radimo, pa čak i do te mjere da možemo izazvati podsmijeh i ruganje 'stručnjaka' po samoj ljudskoj logici. No bez Božjeg blagoslova, ljudima ja zaludu sve znanje i sav trud. Bez Božjeg blagoslova, ljudsko znanje i vještina mogu samo postati prijetnja čovjeku. U mnogim granama ljudskog djelovanja znanje i moć, bez Božjeg blagoslova, postaju prijetnja

čovjeku. Gospodin Isus nas zato poziva da budemo »drugačiji« od svih ostalih, da se vratimo sebi, kako bi otkrili Njega, da u nedjeljnom euharistijskom i svakidašnjim molitvenim susretima s Isusom obnovimo svoj poziv i vjeru i želju da postupamo po Njegovoj riječi, da naš život postane – kroz susret s Isusom – bogatiji, smisleniji i ostvareniji.

Ako je od nepoznatog i neukog galilejskog ribara Isus mogao učiniti čovjeka koji poznaje cijeli svijet i koji je postao *stijena* cijele Crkve kroz dvije tisuće godina, onda se zasigurno isplati prihvatiti Isusov poziv i povjerovati mu da i od mog života Bog može učiniti nešto veliko i lijepo, pa makar i svi 'stručnjaci' oko mene mislili drugačije. Tada će i moja duša izaći iz tame noći na svjetlo boljeg dana. »Učitelju, svu noć smo se trudili i ništa ne ulovismo, ali na tvoju riječ bacit ću mreže.«

Dario Tokić

MOLITI s Crkvom

Na tvoju riječ, Gospodine

Gospodine, ti ciješ naša nastojanja i trud kojim se skrbimo za život. Katkad nam je trud bezuspješan, kao i galilejskim ribarima koji se svu noć trudiše i ništa ne uloviše. Ipak, ti Petra pozivaš da se vrati u svoju lađu, da ponovno baci mreže u onoj istoj noći bezuspješnoga lova, na onoj istoj pučini na kojoj ne nađe ništa. Na tvoju riječ bacio je mreže i tako bi preobražena njegova nemoć.

Učiš nas, Gospodine, da je snaga pouzdanja u tebe jača od našega znanja i od naše ljudske moći, i da nam je ploviti na ovoj istoj lađi koja nam uvijek ne pruža uspjeh. Daj nam pouzdanja u tebe da uvijek budemo spremni iznova ustati i otisnuti na pučinu – ondje kamo nas ti šalješ. Amen.

ZRnje

»Idi od mene Gospodine, jer grješan sam čovjek«, riječi su ribara Petra nakon susreta s Gospodinom. Unatoč tome Petar bi izabran i pozvan. Naša grješnost ne priječi Božje odabranje, ali je potrebno priznanje grješnosti i zaziv vjere: »Gospodine!«.

T. C.

Šesta nedjelja kroz godinu

11. veljače 2007.

Ulazna pjesma

Ps 31,3-4

Budi mi, Gospodine,
hrid zaštite, tvrđava spasenja
Jer ti si hrid moja, tvrđava moja,
radi imena svoga vodi me i ravnaj!

Zborna molitva

Bože, rekao si da boraviš u pravednu i iskrenu
srcu. Daj da mi budemo takvi te se trajno
nastaniš u nama. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine,
nek nas ovaj prinos očisti i obnovi
na sliku Kristovu, da vršimo tvoju volju
i postignemo obećanu nagradu.
Po Gospodinu.

Pričesna pjesma

Iv 3,16

Bog je tako ljubio svijet
da je dao svoga Sina Jedinorođenca
da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne,
nego da ima život vječni.

Popričesna molitva

Gospodine, uživali smo kruh s neba.
Daj da ga uvijek budemo gladni
jer nam daje pravi život.
Po Kristu.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	238	Dan Gospodnji
Pripj. ps.:	388	Blago svima
Prinosna:	325	Evo, Bože
Pričesna:	243	Sakramentu veličajnom
Završetak:	838	Čujte ljubljani

Prvo čitanje

Jr 17,5-8

Čitanje Knjige proroka Jeremije
Ovo govori Gospodin:
»Proklet čovjek koji se uzda u čovjeka,
i slabo tijelo smatra svojom mišicom,
i srce svoje od Gospodina odvraća.
Jer on je kao drač u pustinji:
ne osjeća kad je sreća na domaku,
tavori dane u usahloj pustinji,
u zemlji slanoj, nenastanjennoj.
Blagoslovljen čovjek koji se uzda u
Gospodina i kome je Gospodin uzdanje.
Nalik je stablu zasađenu uz vodu
što korijenje pušta k potoku:
ne mora se ničeg bojati kad dođe žega,
na njemu uvijek zelenilo ostaje.
U sušnoj godini brigu ne brine,
ne prestaje donositi plod.«
Riječ je Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 1,1-4.6

Otpjev: Blago čovjeku koji se uzda u Gospodina.
Blago čovjeku koji ne slijedi savjeta opakih,
ne staje na putu grešničkog
i ne sjeda u zbor podrugljivaca,
već uživa u zakonu Gospodnjemu,
o zakonu njegovu misli dan i noć.

On je ko stablo zasađeno
pokraj voda tekućica
što u svoje vrijeme plod donosi;
lišće mu nikad ne vene,
sve što radi dobrim urodi.

Nisu takvi opaki, ne, nisu takvi!
Oni su ko pljeva što je vjetar raznosi.
Jer Gospodin zna put pravednih,
a propast će put opakih.

Drugo čitanje

1Kor 15,12.16-20

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo: Ako se propovijeda da je Krist
od mrtvih uskrsnuo, kako neki među vama

Isus govoraše dvanaestorici: »Blago vama...«
(Fra Angelico)

govore da nema uskrsnuća mrtvih?
Jer ako mrtvi ne uskrsavaju,
ni Krist nije uskrsnuo.
A ako Krist nije uskrsnuo,
uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima.
Onda i oni koji usnuše u Kristu, propadoše.
Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo,
najbjedniji smo od svih ljudi.
Ali sada: Krist uskrsnu od mrtvih,
prvina usnulih!
Riječ je Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

— Lk 6,23ab

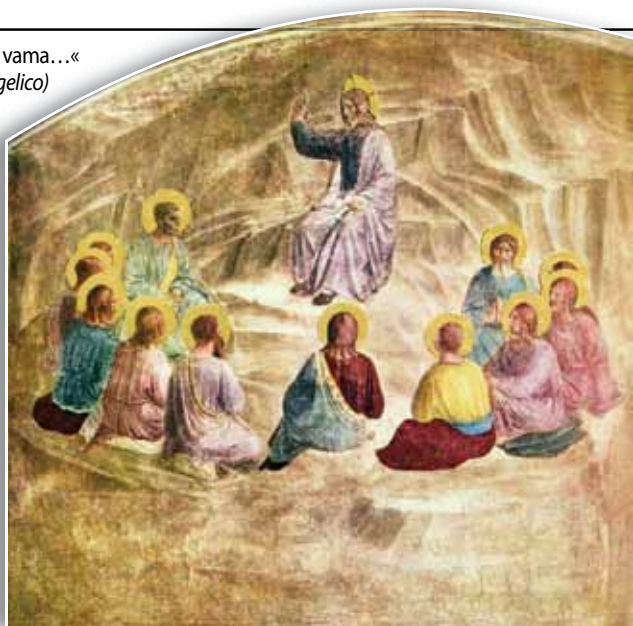
Radujte se i poskakujte, govori Gospodin,
evo, plaća vaša velika je na nebu.

Evanđelje

— Lk 6,17.20-26

Blago vama, siromasi! Jao vama, bogataši!

Čitanje svetog Evanđelja po Luki
U ono vrijeme: Isus siđe s dvanaesticom
i zaustavi se na ravnu. Podigne oči prema
učenicima i govoraše:
»Blago vama, siromasi:
vaše je kraljevstvo Božje!
Blago vama koji sada gladujete:
vi ćete se nasititi!
Blago vama koji sada plaćete:
vi ćete se smijati!
Blago vama kad vas zamrze ljudi
i kad vas izopće i pogrde
te izbace ime vaše kao zločinačko
zbog Sina Čovječjega!
Radujte se u dan onaj i poskakujte:
evo, plaća vaša velika je na nebu.
Ta jednako su činili prorocima oci njihovi!«
»Ali jao vama, bogataši: imate svoju utjehu!
Jao vama koji ste sada siti: gladovat ćete!
Jao vama koji se sada smijete:
jadikovat ćete i plakati!
Jao vama kad vas svi budu hvalili! Ta tako su
činili lažnim prorocima oci njihovi.«
Riječ je Gospodnja.

Molitva vjernika

Okrijepljeni snagom Božje riječi uputimo svoje
prošnje nebeskom Ocu nebeskom
da nam Kristovo evanđelje bude nadahnuće
za svako dobro djelo:

1. Vodi svoju Crkvu mudrošću Duha Svetoga
da se zdušnije predaje izgradnji boljeg i
pravednijeg svijeta, molimo te.
2. Nadahni odgovorne u svijetu, kojima je
povjerena služba upravljanja, da se zalažu
za promicanje općega dobra i vrednota
koje izgrađuju svijet i čovjeka, molimo te.
3. Sve one koje si posvetio milošću krštenja
nadahni da dar svetosti čuvaju vjerno
slijedeći put evanđeoskog blaženstva,
molimo te.
4. Naše obitelji, pritiješnjene brigama za
svagdanji život i budućnost, nadahni da
budu dom molitve i hram tvoje prisutnosti,
molimo te.
5. Nas ovdje sabrane prodahni snagom svoje
ljubavi da umijemo prepoznati sve
koji trpe siromaštvo, glad i osamljenost
te da im svojom djelatnom ljubavlju
budemo znak tvoje blizine, molimo te.

Primi svemoguću Božju našu prošnju i daj da sva
naša nastojanja umijemo utkati u izgradnju
tvoga kraljevstva u svijetu u kojem živimo,
po Kristu Gospodinu našem.

Blaženstva – tajna Božje sreće

Ne znam postoje li još kršćani koji će na ovo evanđelje ostati zbunjeni, njime iznenađeni. Koji će jednostavno reći: *To nije normalno; stanite, razmislimo; tako je nemoguće živjeti; to je suludo.* Ali, za življenje ovoga što Isus naviješta, potrebno je upravo nešto drugo, nešto drukčije od onoga što nam se nameće od prve kapi majčina mlijeka, od prvoga udaha ljudskoga postojanja. Previše nas je kojima su uši i srce otupili na ove izazove, nastavljajući živjeti kao da to nikada nije izgovoreno, zasijano i zalijeivano na ovoj zemlji.

Za razmatranje naviještenoga spontano se nameće Govor na gori iz Matejeva evanđelja. I tamo ima nešto što vrijedi za bilo koje evanđelje: »Kad sjede, pristupe mu učenici.« Blaženstva pretpostavljaju odvajanje, otklon od određenoga tipa razmišljanja, ponašanja, navika. A Isus svakomu kaže: *Želiš li čuti nešto drukčije? Želiš iskušati sreću ondje gdje se rijetki usuđuju?* Blaženstva nisu plod ljudskoga istraživanja, već su tajna Božje sreće. Sve se nalazi u približavanju, otvorenosti i dopuštanju da Bog na uho izgovori riječ.

Svečani proglas blaženstava preuzima i razvija temeljnu temu koja je najavljena u sinagogi u Nazaretu. Radosna je vijest upućena posebno siromašnima i nesretnima, ali i kao opomena bogatima, sitima, zadovoljnim i uspješnim. Isus navješćuje radikalni obrat sadašnjega stanja. To je ono što govori i Marija: »Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne.« Riječ je o drukčijoj ljestvici vrijednosti. Krist ne donosi zakonik, već blaženstva. Zaboravljajući tu činjenicu, od kršćanstva se u povijesti češće napravilo religiju dužnosti, a ne religiju sreće. Kršćanstvo kao svoj cilj u konačnici ne želi izvrsne, pametne, poslušne, već blažene, sretne.

Radosna vijest u četiri »jao«

Lukino evanđelje najprije donosi četiri izraza blaženstva, a zatim upućuje četiri opomene, četiri »Jao vama«. Blaženstvo je specifičan 'biblijski rod'. Ne radi se o stidljivoj želji, čežnji koja nosi sumnju ostvarenja, nejasno obećanje. Riječ je o izričaju ra-

Put za Isusom – put u svjetlu blaženstva.
(Vera Tschekounoff, 1950.)

dosti. Onima kojima je blaženstvo upućeno već su sada blaženi. Teško je u ljudskim očima i na usnama previdjeti pitanja pred ovako izrečenim izjavama, a ona stanu u sljedeće: *Kako mogu biti i zašto su siromašni blaženi?* Isus ne želi posvetiti siromaštvo kao idealan uvjet za prihvaćanje Kraljevstva. Time bi se opravdavala nepravda, a nepravdi je upućen četverostruki 'jao'. Ovo se ne treba shvatiti niti kao da su siromašni moralno bolji od bogatih. Nikakav društveni status, niti zasluga iz sebe ili po sebi ne otvara Kraljevstvu. U pitanju je Božji dar.

Ovdje se želi naslikati Božja slika. Bog je odlučio očitovati svoju kraljevsku moć. Iz toga će novoga stanja kao dobitnici izaći siromašni, potlačeni, maleni. Možda bi se blaženstvo moglo slobodno prevesti riječima: »Blago siromasima, jer je Bog umoran od promatranja njihova trpljenja, jer je Bog odlučio pokazati da vas voli.« To je naslikana slika milosrdnoga Boga koji svoju moć stavlja na službu slabima. Blaženstva nisu opravdanja siromaštva, već poticaj za oslobođenje koje se temelji na Božjoj

ljubavi. Siromaštvo ostaje zlo protiv kojega se treba boriti. Kristova se poruka ne usredotočuje na ljubav prema siromaštvu, već prema siromašnima. Ideal nije siromaštvo, već ljubav koja se izriče u gesti dije-ljenja, preoblikovanja dobara u sakrament brat-sko-sestrinske životne solidarnosti.

Četiri 'jao' koji slijede blaženstva mogu se sa-žeti u opomenu bogatima. Bogati su zatvorenici sadašnjosti i samoće, ljudi bez budućnosti, premda su oko njih mnogi koji postaju kulise za privid zajedništva. Bogataš je, kako mnogi kažu, često nesretan (valja to reći i sada, kada to mnogima zvuči kao uvrjeda), a u toj mu nesreći niti Bog ne može pomoći, jer Bog želi darivati, a onaj koji sma-tra da ima sve, ne zna što je dar. Biti sebično bogat kao da je ovdje sinonim za grijeh protiv Duha Sve-toga. Blažen koji očekuje, iščekuje (*čeka iz, ili čeka od*), jer ne preduhitruje smrt. Umire se u trenutku kada se nikoga i ništa ne čeka.

Promašeno čovjeko-ljublje

No, biblijsko nas ostvarenje danas upozorava i na to da se ne uzdamo i ne čekamo čovjeka. Prvo čitanje ne želi potvrditi one savjete koje smo možda i sami nekada čuli: *ne vjeruj nikomu*. Jeremija želi upo-zoriti da se u čovjeka treba pouzdati samo onoliko koliko je čovjek: slab, svjestan svojih granica i ne-dostatnosti. Povjeri se i vjeruj čovjeku koji ne teži nadomjestiti Boga, koji ispovijeda svoju bijedu i dopušta da zrači Božja veličina. Vjeruj siromahu, nezadovoljniku, koji plače kao što ti znaš plakati, vjeruj onome koji ne znači mnogo, jer je on odraz koji očituje Boga – jedinoga nužnoga.

Još jedanput se pitajmo jesmo li skloni živje-ti radost kada smo progonjeni (a progonstva su

različita)? Jesmo li svjesni da uspjesi, popularnost, trijumfalizam nisu nužno znakovi vjernosti evan-đelju? Štoviše, mnogo su puta špijuni izdaje poru-ke koju nam je povjerio Krist. »Jao vama kad vas svi budu hvalili! Ta tako su činili lažnim proroci-ma oci njihovi.« Pravi su proroci uvijek gubitnici, navlače na sebe mržnju, a riječi su im često prekri-vene kamenjem onih koji ih žele kamenovati, ali ispod toga kamena riječ ostaje živom. Jedino što može ugušiti riječ, unakaziti je, jesu pljesak i ne-primjerene pohvale.

I svako blaženstvo i te kako se može utjelovi-ti u jednoj zajednici. Otvara vrata drukčijem, bez obzira što drugi mislili. Ovdje se nalazi i najljepši priručnik za slavljenje liturgije, jer je ona uvijek drukčija, premda će se kretati u poznatim okvirima. Biti drukčiji znači biti dovoljno siromašan da nas iznenadi radost drugoga čovjeka.

Ivan Šaško

MOLITI s Crkvom

Snaga Riječi

Rado slušamo, Učitelju,
riječi tvoje utjehe
kad nas zoveš blaženima
u iskustvu našega siromaštva,
u trenucima naše tjeskobe
i kad osjećamo teret svojih teškoća.

Ali ti, Gospodine, istom snagom riječi
govoriš i »Jao vama« –
kad nas vidiš
u oholosti zbog dobara koja imamo,
i kad nas vidiš slijepe za život drugih.

Daj nam Gospodine spoznati
da tvoja riječ nije tek riječ utjehe
u trenucima trpljenja i tjeskobe.
Tvoja je riječ riječ poslanja
k svima koji trpe
i koji su potrebni ljubavi.
Daj nam šuti tvoju riječ.

ZRnje

Gospodine moj i Bože moj,
uzmi od mene sve što me od tebe udaljuje.
Gospodine moj i Bože moj,
daj mi sve što me k tebi vodi.
Gospodine moj i Bože moj,
oduzmi me meni i posve me predaj sebi.

sv. Nikola iz Flüe

Sedma nedjelja kroz godinu

18. veljače 2007.

Ulazna pjesma

Ps 13,6

Ja se u tvoju dobrotu, Gospodine, uzdam,
nek mi se srce raduje spasenju tvome!
Pjevat ću Gospodinu koji mi učini dobro.

Zborna molitva

Svemogući Bože,
daj da budno oslušujemo
poticaje tvoga Duha: da ti čujemo glas,
te ga riječju i životom slijedimo.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine,
ovim darovima iskazujemo ti dužnu počast.
Daj da naše služenje bude tebi na slavu
a Crkvi na spasenje.
Po Kristu.

Pričesna pjesma

Ps 9,2-3

Ispovijedam sva čudesna djela tvoja,
radujem se i kličem tebi,
pjevam imenu tvome, Svevišnji.

Popričesna molitva

Svemogući Bože,
daj da uberemo plodove spasenja
kojima su ova otajstva obećanje i залог.
Po Kristu.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	76	Ja se u tvoju dobrotu
ili:	224	Oče naš dobri (1. i 2. kitica)
Pripj. ps.:	118	Milosrdan je
Prinosna:	508	Gdje je ljubav, prijateljstvo
Pričesna:	186	Sva ljubavi mi, Isuse
Završetak:	259	Krist nas je sobom hranio

Prvo čitanje

1Sam 262,7-9.12-13.22-23

Čitanje Prve knjige o Samuelu

U one dane: Ustade Šaul i siđe u pustinju Zif, a s njim tri tisuće izabranih Izraelaca, da traži Davida u pustinji Zifu. David i Abišaj dopriješe noću do vojske: i gle, Šaul ležao je i spavao u taboru, a koplje mu kod uzglavlja zabodeno u zemlju. Abner i vojnici ležahu oko njega. Tada Abišaj reče Davidu: »Danas ti je Bog predao u ruke tvoga neprijatelja. Zato sada dopusti da ga njegovim vlastitim kopljem pribodem za zemlju, jednim jedinim udarcem, drugoga mi neće trebati.« Ali David odgovori Abišaju: »Nemoj ga ubijati! Jer tko će dignuti ruku svoju na pomazanika Gospodnjeg i ostati nekažnjen?« Nato David uze koplje i vrč za vodu što su bili kod Šaulova uzglavlja i oni odoše. Nitko nije ništa vidio ni opazio, nitko se nije probudio, nego su svi spavali jer bijaše na njih pao dubok san od Gospodina. David prijeđe na drugu stranu i stade na vrh gore, podaleko, tako da je među njima bio velik prostor. I viknu David: »Evo kraljeva koplja, neka dođe jedan od momaka i neka ga uzme! A Gospodin će vratiti svakome po njegovoj pravdi i njegovoj vjernosti: danas te Gospodin bijaše predao u moje ruke, ali nisam htio dići ruke svoje na pomazanika Gospodnjega.«

Riječ je Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 103,1-4.8.10.12-13

Otpjev: Milosrdan je i milostiv Gospodin.

Blagoslivljaj, dušo moja, Gospodina
i sve što je u meni, sveto ime njegovo!
Blagoslivljaj, dušo moja, Gospodina
i ne zaboravi dobročinstava njegovih!

On ti otpušta sve grijehе tvoje,
on iscjeljuje sve slabosti tvoje;
on ti od propasti izbavlja život,
kruni te dobrotom i nježnošću.

Milosrdan je i milostiv Gospodin,
spor na srdžbu i vrlo dobronamjeran.
Ne postupa s nama po grijesima našim
niti nam plaća po našim krivnjama.

Drugo čitanje

— 1Kor 15,45-49

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo: Prvi čovjek, Adam, postade živa duša, posljednji Adam – duh životvorni. Ali ne bi najprije duhovno, nego naravno pa onda duhovno. Prvi je čovjek od zemlje, zemljan; drugi čovjek – s neba. Kakav je zemljani takvi su i zemljani, a kakav je nebeski takvi su i nebeski. I kao što smo nosili sliku zemljanoga, nosit ćemo i sliku nebeskoga. Riječ je Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Iv 13,34

Zapovijed vam novu dajem, govori Gospodin, ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas.

Evanđelje

Lk 6,27-38

Čitanje svetog Evanđelja po Luki
U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:
»Vama koji slušate velim: Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju. Onomu tko te udari po jednom obrazu pruži i drugi, i onomu tko ti otima gornju haljinu ne krati ni donje. Svakomu tko od tebe ište daji, a od onoga tko tvoje otima ne potražuj. I kako želite da ljudi vama čine, tako činite i vi njima. Ako ljubite one koji vas ljube, kakvo li vam uzdarje? Ta i grešnici ljube ljubitelje svoje. Jednako tako, ako dobro činite svojim dobročiniteljima, kakvo li vam uzdarje? I grešnici to isto čine. Ako pozajmljujete samo onima od kojih se nadate dobiti, kakvo li vam uzdarje? I grešnici grešnicima pozajmljuju da im se jednako vrati. Nego, ljubite neprijatelje svoje. Činite dobro i pozajmljujte ne nadajući se odatle ničemu. I bit će vam plaća velika, i bit ćete sinovi Svevišnjega jer je on dobronamjeran i prema nezahvalnicima i prema opakima. Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan. Ne sudite i nećete biti suđeni. Ne osuđujte i nećete biti osuđeni. Praštajte i oprostit će vam se. Dajte i dat će vam se: mjera dobra, nabijena, natrešena, preobilna dat će se u krilo vaše jer mjerom kojom mjerite vama će se zauzvrat mjeriti.«
Riječ je Gospodnja.

Ljubite svoje neprijatelje i bit ćete sinovi Svevišnjega.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, pozvani na istinsku ljubav prema svima, uputimo svoje molitve nebeskome Ocu proseći snagu njegove ljubavi:

1. Da Crkva, zajednica vjernika, u svojim nastojanjima uvijek bude svjesna da je rođena iz tvoje ljubavi i da je na ljubav pozvana, molimo te.
2. Da svi kojima je povjerena briga za druge uvijek budu vođeni načelom ljubavi, molimo te.
3. Da dobra koja si nam podario ne budu zapreka za vjernost tebi, nego da budu put iskazivanja djelatne ljubavi prema svima koji su u potrebi, molimo te.
4. Nadahni nas da za dobročinstva koja činimo ne tražimo plaću i ljudsku zahvalnost nego da radost darivanja bude naša najveća plaća, molimo te.
5. Preminulu braću i sestre, koji su nam ostavili trag svoje ljubavi i dobrote, obdari darom vječne radosti, molimo te.

Bože, vrelo istinske ljubavi, usadi nam u srce spremnost za radosno služenje braći ljudima te svijet u kojem živimo bude oplemenjen snagom zajedništva i evanđeoske ljubavi, po Kristu, Gospodinu našem.

O kršćanima kao tesarima Božje ljubavi u čovjeku

Bog neka bude tvoj dom, a ti budi Božji dom: ostani u Bogu da Bog ostane u tebi. Ta rečenica svetoga Augustina može nam poslužiti kao uvod u razumijevanje evanđeoskoga odlomka o Kristovu zahtjevu za ljubavlju prema neprijateljima. Svaki kršćanin treba težiti da Bog postane njegov dom, da on bude Božji dom. Današnje evanđelje pokazuje da je jedno od osnovnih pravila Božjega doma *ljubav prema neprijateljima*. To znači da se kršćani smiju nadati da borave u Božjemu domu, da su Božji dom, jedino ako ljube svoje neprijatelje: »Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan.« No, svatko će svojim iskustvom potvrditi kako je teško ljubiti svoje neprijatelje te se često nameće pitanje zašto je Krist uopće postavio to pravilo. Čini se kao da je Krist već unaprijed osudio većinu kršćana da budu izvan njegova doma, da budu nesavršeni kršćani, jer se u njima sve buni protiv toga pravi-

la. Nije li ljubav prema neprijateljima zapravo definitivna kapitulacija pred snagama mržnje i zla? Nije li zlo ipak ispravniji način borbe protiv zla, prema onoj pučkoj krilatici »Klin se s klinom izbija«? Koji je, dakle, smisao Kristova zahtjeva za ljubavlju prema neprijateljima?

Osnovni razlog Kristova poziva na ljubav prema neprijateljima krije se u sljedećim rečenicama: »Ako ljubite one koji vas ljube, kakvo li vam *uzdarje*? Ako dobro činite svojim dobročiniteljima, kakvo li vam *uzdarje*? Ako pozajmljujete samo onima od kojih se nadate dobiti, kakvo li vam *uzdarje*?« Izvorni grčki jezik za *uzdarje* ovdje koristi imenicu *haris* koja se može prevesti kao ljubav, milost, dar, zahvalnost. Time Krist želi reći da bez ljubavi prema neprijateljima ljubav nije potpuna, da *uzdarje* i milost još nisu savršeni, jer »i grješnici to isto čine«. Takva je ljubav u sebi ograničena, usmjerenjena samo na ljubitelje, na one koji nam mogu uzvratiti. Stoga Krist zahtijeva da ljubav postane neograničenom i univerzalnom. No, nije li to protivno samome pojmu ljubavi? Kako je moguće ljubiti neprijatelje, kada su oni zli i grješni? Ne ograničava li se ljubav nužno samo na dobro, a to znači samo na prijatelje? Pokušajmo odgovoriti na ova pitanja. Iz bogatoga sadržaja evanđeoskoga odlomka izdvojit ćemo tri misli.

Isus – tesar božanske ljubavi u čovjeku

Prvo, Krist poziva na ljubav prema neprijateljima, jer time pretpostavlja da postoji dobro i u neprijateljima. Teološki rečeno, to dobro u neprijatelju jest sam čovjek kao Božje stvorenje. Iz toga slijedi da onaj koji ne ljubi neprijatelje, proglašava ih apsolutnim zlom, što je kršćanski neprihvatljivo. Ne postoji apsolutno zlo: svako zlo pretpostavlja dobrotu postojanja. Stoga, onaj koji ljubi neprijatelje, promatra ih i dalje Božjim očima, kao Božja stvorenja vrijedna poštovanja i ljubavi.

Drugo, ako postoji dobro u neprijatelju, ako je neprijatelj i dalje dobar ukoliko postoji, ljubav prema neprijateljima ima ulogu da probudi to dobro. Augustin navodi primjer tesara i drveta. Te-

»Ako ljubite one koji vas ljube, kakvo li vam *uzdarje*?«
(Sineo Gemigniani, 1966.)

sar obrađuje još neotesano, grubo i tvrdo drvo, jer u njemu ne vidi samo ono što drvo jest – Božje stvorenje, nego ponajprije ono što to drvo može postati. Augustin zaključuje da tako Bog ljubi nas ljude grješnike te da kršćani tako trebaju ljubiti svoje neprijatelje. Tako ljubav prema neprijateljima izriče svu strastvenost kršćanske ljubavi, ona sve čini kako bi dobro zavlдалo u neprijatelju, kako bi neprijatelj postao prijatelj: »U neprijatelju ne ljubiš ono što on jest, nego ono što želiš da on postane. Stoga, kada ljubiš neprijatelja, ljubiš brata.« (Augustin).

Isus Krist je svojom raspetom ljubavlju na križu pokazao što je sve Bog spreman učiniti da bio vrati čovjeka u svoj dom, u zajedništvo s njime. Bog strastveno ljubi čovjeka grješnika i tako mu ukazuje na neostvarene mogućnosti dobrote u njemu samome. Oslanjajući se na Augustinovu misao mogli bismo reći da Krist nije bez razloga bio sin tesara Josipa. Učeci taj plemeniti zanat, pripremao se da postane *tesar Božje ljubavi u čovjeku*. I kršćani, kao nasljedovatelji božanskoga tesara, trebaju biti također tesari Božje ljubavi u svakomu čovjeku.

Treće, sada možemo odgovoriti na postavljeno pitanje o tomu je li ljubav prema neprijateljima kapitulacija pred zlom. Iz svega do sada rečenoga postaje očito da je ljubav prema neprijateljima vrhunac prevladavanja zla, jer se zatvoreni krug zla (zlo za zlo) prekida. To Krist želi reći kad poziva vjernike da neprijatelju »pruže i drugi obraz«, da mu se »dade i donja haljina«. Tako kršćanska kralica glasi: *Klin zla izbija se klinom dobrote*.

Ljubi neprijatelja i ljubiti ćeš istinski prijatelja

Vidjeli smo da nam nije nikakva ljubav, milost, uzdarje ako ne ljubimo neprijatelje. Krist nije protiv ljubavi prema ljubiteljima. Naprotiv, ljubav prema neprijateljima usmjerena je prema tomu da neprijatelji postanu ljubitelji. No, isključiva ljubav prema ljubiteljima ugrozila bi samu ljubav. Ona bi tada vrlo lako postala jedino ljubav iz potrebe i interesa. Stoga je dokaz istinske ljubavi prema ljubitelju (supruzi, suprugu, djeci, prijatelju, prijateljici) ljubav prema neprijateljima. Koliko ljubimo

neprijatelje, toliko istinski ljubimo i prijatelje, i obrnuto.

Na koncu, treba istaknuti da je cijeli evanđeoski odlomak zapravo jedna velika pohvala Božjoj ljubavi u Isusu Kristu, Božjoj nježnosti prema čovjeku, čovjeku grješniku. Ugledajmo se i mi u tu nježnost i ljubimo nježno svoje neprijatelje: »Kako je otac nježan prema dječici, tako je Gospodin nježan prema onima što ga se boje« (Ps 103, 13).

Ivica Raguž

MOLITI s Crkvom

Ljubiti gdje ljubavi nema

Toliko te puta, Gospodine,
molimo za snagu ljubavi,
ljubavi prema onima koji nas ljube,
ljubavi koja će biti uzdarje
i zahvalnost za ljubav koja nam je iskazana.

A ti nas zoveš na ljubav
koja neće biti uzdarje
nego početak nove ljubavi
i novoga zajedništva među ljudima.
Zoveš nas da ljubimo
ondje gdje ljubavi nema,
ondje gdje ljubljani nismo
i gdje se naša ljubav najmanje očekuje.

Učiš nas da se mržnja liječi ljubavlju
i da se neprijateljstvo pobjeđuje
otvorenosću za istinsko zajedništvo
s onima koji nam se protive.

Daj nam, Gospodine,
srce spremno ljubiti one koji nas ne ljube
te ljubav naša bude vrelo ljubavi nove.

ZR nje

Jedino što imamo zajedničko jest naše bogatstvo različitosti.

J. A. Livraga Rizzi

Nikomu ništa ne dugujete osim da jedni druge ljubite (*Rim 13,8*). Budući da smo svi stvoreni iz ljubavi, pred svim smo ljudima dužnici ljubavi.

S. P.

Obredi pričesti

Mistagogija euharistijskoga slavlja

Na temelju novozavjetnih izvješća o ustanovljenju euharistije i o događajima koji su joj bili predznak i najavak čitamo rečenicu: »Isus uze kruh, zahvali pa razlomi, i dade učenicima...« (Mk 14,22). Ta Isusova obrednost, satkana od *uze*, *zahvali*, *razlomi* i *dade*, bila je temelj obrednoga oblikovanja slavljenja euharistije kao spomen-čina Kristova Vazma u ranoj Crkvi. Nakon gozbe za »stolom Riječi«, gozba za »stolom tijela« oblikovana je u tri dijela: priprava darova (*uze*); euharistijska molitva (*zahvali*), obredi pričesti (*razlomi* i *dade*). Nakon što smo razmišljali o osnovnim značenjima euharistijske molitve (ŽV br. 8/2006.), pred nama su u razmatranju obredi pričesti.

U liturgijskoj dinamici obreda pričesti razlikujemo nekoliko obrednih sastavnica: molitvu Gospodnju, obred mira, lomljenje kruha i pričest. Recimo najprije nešto o pričesti kao takvoj u sklopu čitavoga slavlja euharistije, a potom ćemo analizirati svaki pojedini dio obreda pričesti.

Blagovanje – smisao prinosa

Cjelokupni tijek slavlja euharistije, a osobito nautarna dinamika euharistijske molitve, usmjereni su prema sakramentalnom sjedinjenju s Kristom u blagovanju žrtve koja obnavlja Kristovu žrtvu na križu. Sakramentalno sjedinjenje, tj. blagovanje, daje smisao žrtvi koju smo prinijeli. Dar koji smo, kao Crkva, prikazali Ocu postaje hrana za život Crkve. Gospodin nam, primajući naš dar, u svome daru daruje sama sebe. Stoga se ne može govoriti o djelatnom sudjelovanju vjernika u euharistijskom slavlju ako vjernici ne pristupaju pričesti, blagovanju prinesene žrtve. Djelatno se sudjelovanje vjernika ne ispunja pjesmom, poklicima ili samo duhovnim raspoloženjem za susret s Gospodinom. Vrhunac sudjelovanja očituje se u blagovanju. Blagovanje uspostavlja prisniji i dublji odnos od slušanja Božje riječi ili klanjanja pred njim.

Nekoć su u slavlju euharistije pokornici koji su vršili javnu pokoru, te katekumeni bili otpušteni nakon liturgije riječi, tj. prije liturgije darova, prije priprave darova. Oni nisu mogli prinijeti dar na oltar jer nisu mogli biti pripušteni stolu Gospodnjem. Smisao sudjelovanja u euharistiji čita se u pristupu stolu Gospodnjem. Ako ne pristupam stolu Gospodnjem, onda i moj prinos na oltar gubi svoj smisao.

Nepričešćivanje vjernika na slavlju euharistije ima svoju povijest. U počecima Crkve pristup euharistijskom blagovanju smatrao se normalnim i redovitim za sve sudionike bogoslužje. Pristup euharistiji nije se smatrao nečijom zaslugom ili nagradom za život dostojan toga dara, nego se euharistija smatrala prije svega kruhom za život svijeta. Bila je, u duhu Molitve Gospodnje, »kruh svagdašnji« bez kojega kršćanin nije mogao živjeti.

S vremenom propisi o pristupu euharistijskom stolu postaju stroži. Kršćanski se pisci sve češće pozivaju na odlomak iz Druge poslanice Korinćanima u kojoj Apostol opominje: »Tko god nedostojno blaguje ovaj kruh ili nedostojno pije ovaj kalež Gospodnji, bit će odgovoran za tijelo i krv Gospodnju. Tko jede i pije, osudu svoju jede i pije ako u tome ne razabire Tijelo« (2Kor 11,27.29). Insistiranje na takvoj opomeni proglašava svakoga nedostojnim. Istovremeno se zaboravlja na riječi istoga apostola koji, u retku što prethodi ovom, istu zajednicu Korinćana poučava: »Svaki put kad jedete ovaj kruh i pijete ovaj kalež smrt Gospodnju navješćujete dok on ne dođe« (11,26). Zaboravlja se ujedno da je i sam Krist rekao »Ja sam *kruh života*; ja sam *kruh za život svijeta*.« (Iv 6,48). Sam je, naime, pozivao svoje slušatelje: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju ima život vječni. I ja ću ga uskrisiti u posljednji dan (Iv 6,54).

Nakon postupnoga uvođenja pojedinačne ispovijedi umjesto javne pokore (6.-9. st.) ustaljuje

se 'pravilo' da euharistijskoj gozbi ne može pristupiti nitko tko prethodno nije ispovjedio grijehe pred svećenikom. Uskoro i oni 'najbolji' vjernici pristupaju pričesti tek nekoliko puta na godinu. U takvoj će situaciji Četvrti lateranski sabor (1215.) donijeti odredbu da se svatko mora pričestiti barem jedanput na godinu. Tridentski će sabor napraviti korak naprijed u ponovnom privođenju vjernika euharistijskom stolu, a novi zamah dat će liturgijski pokret i Drugi vatikanski sabor. Današnja »česta pričest«, kod nekih vjernika, nije uvijek znak razumijevanja njezine sakramentalnosti. Olako ju se pretvara u čin pobožnosti. Pa i samu sakramentalnu pričest, koja je stvarno su-tjelovljenje s Kristom na simboličkoj razini stvarnoga blagovanja, znademo tumačiti na »duhovan način« – kao primanje Krista »u svoje srce« ili »dušu«. Pričest je sakramentalna stvarnost koja zahvaća čitavoga čovjeka, ovdje i do iskustvenog blagovanja. Možda nam nemoć vjere priječi iskusiti tu stvarnost životnoga (tjelesnoga) zajedništva s Gospodinom.

Molitva za »Kruh svagdašnji«

Smisao koji pričest ima u dinamici slavlja euharistije i u dinamici života vjere otkriva se u molitvi koja otvara obrede pričesti. Na samom početku pričesnih obreda zajednica se obraća Ocu Kristovom molitvom.

Završivši središnju predsjedateljsku molitvu, tj. euharistijsku molitvu, predsjedatelj se vraća u red molitelja. Poziva zajednicu na zajedničko kristovsko obraćanje Ocu nebeskom. Riječi predsjedateljeva poziva potiču da se prisjetimo svoga *sinovskog dostojanstva* pred Bogom. Pred njim, snagom Kristove žrtve koju ćemo blagovati, nismo više robovi ili sužnji, nego *sinovi*. Pritjelovljeni smo njegovu Prvorodencu. Doista, samo »božanskim naukom poučeni« smijemo Boga zvati Ocem.

Obnovljeni Misal (tipsko izdanje) donosi samo jedan oblik poziva na Molitvu Gospodnju (preuzet iz najranije tradicije, *Praeceptis salutaribus moniti...*). Misali na narodnim jezicima donose više oblika i dopuštaju da se uzmu i drugi prikladni obrasci koje će svećenik sam sročiti. Pri tom, međutim, valja paziti na bit ovog poziva na

molitvu. U njemu je, slijedeći onaj latinski *aude-mus dicere*, potrebno probuditi smisao darovanoga sinovstva pred Bogom i novoga dostojanstva u kojemu, unatoč ljudskoj slabosti, smijemo Boga zvati svojim Ocem. Zato u našem Misalu imamo u svim predloženim obrascima susrećemo adhortativni oblik koji nas potiče: *usuđujemo se govoriti; smijemo govoriti; puni pouzdanja molimo*. Takvo ohrabrenje, bez potrebe novoga razlaganja i tumačenja, ne bi smjelo izostati ni iz poticajnih riječi koje oblikuje sam svećenik slavitelj.

Molitva Oče naš što smo je naučili od samoga Krista, kroz cijelu tradiciju Crkve nije bila samo osobna molitva Kristovih vjernika nego i molitva koja je uvijek nalazila privilegirano mjesto u liturgiji Crkve. Današnja liturgija sakramenata uvijek uključuje molitvu Gospodnju. U svim sakramentima Molitva Gospodnja tvori završni dio sakramenta, osim u slavlju euharistije kad je ona stavljena na početak pričesnih obreda. Upravo to posebno mjesto daje joj ovdje i specifično značenje.

Molitva Gospodnja na početku obreda pričesti tvori svojevrstni most između euharistijske molitve i same pričesti, tj. između prinosa i blagovanja žrtve. Gledamo li strukturu molitve Gospodnje, uočiti ćemo da je njezin prvi dio pohvala Ocu, dakle hvalbenog je značenja, te tako tvori sažetak euharistijske molitve na koju se nastavlja. Drugi pak dio je molitvenog oblika, pa se Crkva njegovim zazivom pripravlja na euharistijsko blagovanje: *Kruh naš svagdanji daj nam danas*. Završni zazivi (*Otpusti nam duge naše*) također nosi snagu pripreve za sveti čin pritjelovljenja Božjem Prvorodencu.

Nakon Molitve Gospodnje svećenik nastavlja moliti na temu posljednjega zaziva Molitve Gospodnje. U toj molitvi svećenik moli za svu zajednicu vjernika milost oslobođenja od vlasti zla: »Izbavi nas, molimo Gospodine, od svih zala... čekajući dolazak spasitelja našega Isusa Krista.« Euharistija je, dakle, kruh putovanja, kruh Crkve koja je na putu ususret dolasku Krista Zaručnika. Snagom i 'okusom' euharistije, koja ima i proročku (*prognostičku*) dimenziju, Crkva već živi (pred-okuša) to iskustvo zaručništva i svadbene gozbe koja je slika vječnoga Božjega kraljevstva.

fra Ante Crnčević

Psalam 51. – Grijeih svoj tebi, Bože, priznajem

Biblijskom je vjerniku sve bilo most, put do Boga. I radost i žalost. Čak i grijeh, jer Sveto Pismo na različite načine uči kako grijeh može biti put k Bogu. Najdojmljivija je, zbog snažnih slika, sigurno prisposodba o izgubljenom sinu (Lk 15,11-32): dok je bio u očevoj kući, nije poznao ni oca ni svoju sreću jer nije poznao sebe; kad je sve izgubio i počeo sebe tražiti, sve je našao. Dakako, ovo »sebe tražiti« dovoljno je zato što je čovjek stalno na dlanu Božjem; otac ga opaža još prije nego što se pojavio na horizontu.

Priznati grijeh i Božje milosrđe

Ovaj je psalam pripisan Davidu. David je ovdje slika svakog grešnika, pa i nas samih. Činjenica da se David nije godinu dana smatrao grešnikom nakon ubojstva Urije i preljuba s Bat-Šebom – jer prorok Natan mu je došao kad se dijete već rodilo (2Sam 11,27) – govori da on ipak nije ishitreno priznao grijeh nego da je svijest o grijehu u njemu sazrijevala. Čovjekova unutrašnjost, kao slika onog dijela njegova bića gdje se donose odluke, jest zapravo sposobnost učiti samog sebe, shvatiti smisao onoga što se čini i onda to vrednovati. Psalam, dakle, pred očima ima čovjeka koji je u svom životu zaista na ozbiljan način spoznao stvarnost grijeha i stanje u koje je po grijehu zapao.

Molitelj u r. 1 počinje s iskrenim prizivanjem Božjeg milosrđa zbog počinjenog bezakonja, jer milosrđe Božje mu je jedina nada. Priznanje grijeha označava početak unutarnjeg zaokreta i obraćenja. Molitelj ima samo jedan izlaz: *Smiluj mi se, Bože!* Hebrejski *hanan* u biti znači *nakloniti se, blagonaklono se nad nekoga naduviti*. Bog je često puta blagonaklon(jen), tj. nadvija se da bi čovjeka obasuo dobroćinstvima.

Božju naklonost on stavlja u još jaču sliku – *po milosrđu svome!* Hebrejski *hesed* jedna je od temeljnih Božjih oznaka u Starom Zavjetu. Kod ljudi *hesed* postoji između braćnih drugova, rođaka, saveznika i prijatelja, a odnosi se na učinkovitu vjernost, na zauzimanje za drugoga i zaštitu. U govoru o Bogu se često zajedno spominju Savez i he-

sed (Pnz 7,9.12). To je ljubav zbog koje je sklopio Savez i koju po savezu pruža Izabranom narodu. To je Njegova neshvatljiva ljubav, vjernost koja je postala savezničkom ljubavlju.

Molitelj se na koncu poziva ne Božje *veliko smilovanje*. Temeljno značenje hebr. *rahamim* jest *majčina utroba*. To je sposobnost nositi nekoga u sebi, to je ona ljubav i nježnost koju majka ima za svoje čedo. Ova tri vida Božje dobrote i Njegovog blagonaklonog stava prema Izraelu razlog su za ufanje molitelju; jedina su mu nada. Mi znamo reći da je Božja dobrota besplatna, da On nema nikakvog interesa kad misli na nas i brine o nama. Ipak, Sveto pismo, čak i između redaka, daje naslutiti da se On raduje kad daje – On nas osjeća kao majka svoje čedo (usp. Iz 49,15).

Snaga Božjeg milosrđa

Kako je sa tri izraza opisao Božje milosrđe, molitelj isto tako, trima izričajima, opisuje i svoj grijeh. Znači, koliko je Bog dobar, vjeran i nježan, toliko je čovjek u stanju otići u suprotnom pravcu, udaljiti se od Boga. Čovjekov je grijeh *otpor* Bogu, *pobuna* (hebr. *peša*). On moli da Bog posvema izbriše njegovo neprijateljstvo. Moli da Bog opere njegov *krivi korak-prekršaj*, *nesklad* tj. *nedostatak sklada*, kao što se pere prljavo rublje; da očisti njegov *promašaj*. Želio bi biti čist, osjetiti da je čistoća domovina njegove duše.

Iako nasuprot trima izrazima Božje dobrote stoje tri izraza čovjekova grijeha, molitelj je svjestan da ove dvije nasuprotne trojke stavljene na vagu nikako ne mogu biti u ravnoteži. Ljudska zloća nikad ne može biti protuteža onom što je Božje. Naprotiv, ono Božje je neizmjereno veće. Zato se grješnik usuđuje stati pred Boga i progovoriti.

Bezakonje svoje priznajem, grijeh je moj svagda preda mnom. Glagol *jada*, *priznati* znači i *spoznati i to iskustveno*, skoro da se radi o *osjetiti*. Grijeh je moj *preda mnom*, a hebr. *neged* znači i *protiv mene*. Molitelj se ovdje nepogrešivo osjeća grešnikom; tišti ga grijeh, teret mu je koji treba zbaciti. To što je grijeh »pred njim«, znači da je i pred Bogom, jer

Bog sve vidi. Njemu naša dubina nije strana ni daleka. On je poznaje bolje negoli mi sami.

Molitelj baca pogled na samog sebe i konstatira: *grešan sam rođen*. Biti označen nečim u majčinoj utrobi za starozavjetnike znači biti time životno obilježen, imati to kao dio svoga bića. Molitelj osjeća da je obuzet grijehom; grijeh je oduvijek dio njega. On je sila koja ga tjera, čini ga sklonim činiti ono što je nepravedno: *to ne činim više ja, nego grijeh koji prebiva u meni* (Rim 7,17). On sada promišlja o svom ljudskom postojanju, o grijehu u korijenima njegovog bića.

Molitelj se uzda u Božju ljubav *prema istini* jer pred Njim se ne pravi bolji nego što jest. Priznaje da je u dubini grješan. *Ti ljubiš srce iskreno* u hebrejskom zvuči *Ti voliš istinu u tmini* – tj. *Ti ljubiš istinu* koja je svjetlo, pa čak i tamo gdje je čovjek izgubljen u nejasnim dubinama svoga bića, svoje svijesti i savjesti. Molitelj, duboko osjećajući svoju tminu, zna da je priznanje vlastitog bijednog stanja ono svjetlo istine u njemu koje ne smije zanemariti. Kakva god

istina bila, pred Boga se može doći samo s istinom. Njegova je istina da je već od svog početka, znači sasvim, obilježen grijehom. I baš zato, u svojoj dubini on traži i ozdravljenje.

Mudrost je jedna od najviših, ali istovremeno i najdubljih stvarnosti o kojima govori Stari zavjet. Ona je izvor reda, proporcije, sklada, prosvjetljenosti, stvaralačkog žara, pa i božanskog plana spasenja. Molitelj osjeća da se promjena treba zbiti u dubini duše. Ondje ga Bog mora početi učiti *mudrosti*.

Tu je ključni moment psalma: Bog u svojoj ljubavi i milosrđu unosi svjetlo svoga spasenskoga nauma u tmine moliteljeve duše. Istina i mudrost su iskonsko svjetlo, svjetlo dobrohotno i prijateljsko koje ulazi u 'nabore' čovjekove duše kamo ni on sam ne može doprijeti. Svjetlo ga poučava i potiče na iskrenost i na korak prema onome što zaista treba postati. Time mu daje otkriti istinu o sebi samom, da dođe do daha, da može ići prema onom što treba biti, onamo gdje je njegova punina, gdje će njegov život ući u svoju puninu koju mu je Bog u svojoj milosti namijenio.

Sada u *svjetlu mudrosti* spoznaje grijeh i sebe u perspektivi punine života, ali k tome i Božju dobrotu. Sada je jasno zašto je u r.6 kazao »Tebi, samom Tebi ja sam zgriješio.« To je isprva čudno jer David je najprije sagriješio sa Bat-Šebom, potom dao namjestiti pogibiju njezina muža Urije i onda ju uzeo k sebi. On je svoj grijeh tako dobro sakrio da nitko nije ništa primijetio. Samo je prorok Natan kasnije dobio nadahnuće i išao mu objaviti njegov grijeh. Slično je i izgubljeni sin shvatio i rekao: *Oče, sagriješih protiv neba i pred tobom*. Iako su bili različiti grijesi svi su oni ipak protiv Boga!

Molitelj u svojim dubinama čezne za čistoćom; znade i ima toliko pouzdanje u Boga da ga on može potpuno očistiti i *izbjeliti kao snijeg*. Očišćenje će mu donijeti *radost i veselje*: to jasno govori koliko je sada njegova patnja i čežnja da mu se u dubini duše nastani čistoća i mudrost. Zato još jednom moli za ga Bog oslobodi grijeha, da potpuno *izbriše svu njegovu krivicu*. Time završava prvi dio psalma koji opisuje »zonu grijeha« (3-11). Uslijedit će drugi dio, koji oslikava »zonu milosti«.

Ivica Čatić

Spoznaja grijeha

- ³ Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome, po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje.
- ⁴ Operi me svega od moje krivice, od grijeha me mojeg očisti!
- ⁵ Bezakonje svoje priznajem, grijeh je moj svagda preda mnom.
- ⁶ Tebi, samom tebi ja sam zgriješio i učinio što je zlo pred tobom: pravedan ćeš biti kad progovoriš, bez prijekora kada presudiš.
- ⁷ Evo, grešan sam već rođen, u grijehu me začeo majka moja.
- ⁸ Evo ti ljubiš srce iskreno, u dubini duše učim te mudrosti.
- ⁹ Poškropi me izopom da se očistim, operi me i bit ću bjelji od snijega!
- ¹⁰ Objavi mi radost i veselje, nek' se obraduju kosti satrvjene!
- ¹¹ Odvрати lice od grijeha mojih, izbriši svu moju krivicu!

Molitve pred slikom

Molitveno razumijevanje slika

Molitva i umjetnost izričaju su čovjekove duše. *Molitelj je umjetnik* jer gleda onkraj vidljivoga. *Umjetnik je molitelj* jer se podlaže glasu i nadahnuću Nevidljivoga. Stoga u kršćanskoj duhovnosti i liturgiji umjetničko djelo nije ures molitvenoga prostora, nego produženi izričaj molitve. Umjetnost koja je nadahnuta vjedom ne oplemenjuje prostor u kojem se krećemo, nego oplemenjuje vjernikovu nutrinu iz koje potom izvire novo gledanje na svijet koji nas okružuje. Ne divimo se, dakle, ljepoti umjetničkog djela, nego se otvaramo Ljepoti koja nas iznutra preobražava – za novu ljepotu svijeta.

Molitveno motrenje 'svetih' slika (ikona) samo je u izvjesnoj mjeri *čašćenje slike*, u mjeri u kojoj nas ona vodi u susret s »Onim čije lice u molitvi tražimo«. Stoga 'čašćenje slika' uvodi u *klanjanje Bogu* jer samo njemu pripada naše poklonstvo. Slika je, dakle, »simbol« čiji se smisao otkriva onkraj vidljivoga, u onom što se motri samo očima vjere.

Tragom toga otkrivanja sakramentalne dimenzije umjetnosti pristupamo slikama koje su dio naše kulturalne baštine, ali i blago neodvojivo od naše vjere. Doista, 'velika djela' kršćanske umjetnosti mogu nastati samo iz duboke vjere – vjere koja traga i koja se otkriva Svjetlu što rasvjetljuje put onkraj vidljivoga.

Donosimo nekoliko kratkih molitvenih i meditativnih obrazaca, prodahnutih slušanjem Božje riječi i namijenjenih osobnoj molitvi ili molitvi vjerničkih skupina pred slikama i likovima koji nas uvode u zbiljnost Božjega otajstva. Ponuđeni molitveni obrasci mogu biti primijenjeni i u katehetskim slavljima (*celebratio catechetica*) te u drugim okupljanjima kršćana. Sastavljeni su kao modeli s ciljem buđenja osjećaja za razumijevanje kršćanske umjetnosti i za njihovo ucjepljenje u kršćansku duhovnost iz koje su i izrasla. Upravo će to molitveno gledanje na djela kršćanske umjetnosti biti kriterij prosudbe o prikladnosti nekoga djela za molitveni ili liturgijski prostor.

PRED RASPELOM

KRATKO ČITANJE

Fil 2,6-11

Krist Isus, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sâm sebe 'opljeni' uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom, da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnika, zemnika i podzemnika. I svaki će jezik priznati: »Isus Krist jest Gospodin!« – na slavu Boga Oca.

OTPJEV

R. Klanjamo se tebi, Kriste, i blagoslivljamo tebe.

O. Jer si svojim svetim križem svijet otkupio.

PROŠNJE

Kriste Gospodine, ti radi našega spasenja postade poslušan do smrti na križu.

O snaži našu vjeru snagom tvoga posluha, molimo te.

– *Spasi nas, Spasitelju svijeta.*

Kriste Gospodine, na križu si oprostio onima što te razapeše. Podari nam snagu praštanja, molimo te.

– *Spasi nas, Spasitelju svijeta.*

Kriste Gospodine, u prihvaćanju križa ostavio si nam znak svoje beskrajne ljubavi. Obdari nas ljubavlju prema svim ljudima, molimo te.

– *Spasi nas, Spasitelju svijeta.*

MOLITVA

Gospodine Isuse Kriste, da ispuniš volju Očevu, ti si bio na križ uzdignut da svojom smrću nas od smrti oslobodiš. Daj da u ludosti križa upoznamo tvoju mudrost te i vjerno hodimo putem tvoga spasenja. koji živiš i kraljuješ u vjeke vjekova.

PRED LIKOM BL. DJEVICE MARIJE (I.)

Blagoslovljena među ženama

KRATKO ČITANJE

LK 1,41-48

U one dane Elizabeta se napuni Duha Svetoga i povika iz svega glasa: »Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta ot-

kuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega? Gledaj samo! Tek što mi do ušiju doprije glas pozdrava tvogega, zaigra mi od radosti čedo u utrobi. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!»

Tada Marija reče: »Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje: odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom.«

OTPJEV

R. Blagoslovljena budi Marijo jer si povjerovala.

O. Da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina.

MOLITVA

Blagoslivljamo te, Oče nebeski, jer si nam u Kristu, tvome Sinu, objavio sjaj svoje slave i u Djevici Mariji pokazao znak svoga spasenja. Daj nam, ugledajući se u primjer presvete Djevice, trajno hoditi putem tvoga svjetla te jednom prispijemo u tvoju vječnu slavu, po Kristu, Gospodinu našem.

PRED LIKOM BL. DJEVICE MARIJE (II.)

Marija – Božji hram

KRATKO ČITANJE

Gal 4,4-7

Kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo. A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: »Abba! Oče!« Tako više nisi rob nego sin; ako pak sin, onda i baštinik po Bogu.

OTPJEV

R. Zdravo, sveta Rodiljo, koja svijetu Spasa podari.

O. On nek svijetom vlada do nakraj vjekova.

PROŠNJE

Proslavimo Spasitelja našega koji se udostojao roditi od Djevice Marije i molbu mu upravimo riječima:

Gospodine, nek nam Majka tvoja bude zagovornicom.

1. O Sunce pravde, kome je poput zvijezde Danice Marija bila prethodnicom: daj da u svjetlu tvoga pohoda vazda hodimo. **R.**

2. Vječna Riječi što si izabrala Mariju da bude hram tvoga boravka među nama: oslobodi nas raspadljivosti i truleži grijeha. **R.**

3. Spasitelju naš, tebi je Majka podno križa stajala: daj da po njezinu zagovoru i mi budemo radosni kao sudionici tvojih patnji. **R.**

4. Dobri Isuse, ti si viseći na križu dao Ivanu Mariju za majku: daj nam tako živjeti da nas drugi prepoznaju kao njezinu djecu. **R.**

MOLITVA

Gospodine Isuse Kriste, ti si iz krila Očeva među nas sišao po plodnom djevičanstvu nazaretske Djevice i tako nam darovao vječno spasenje. Obdari nas snagom njezine poslušne vjere da i mi trajno u sreću čuvamo riječ koju nam zboriš, ti koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova.

PRED LIKOM SVETACA

KRATKO ČITANJE

Fil 3,8-12

Braćo, sve gubitkom smatram zbog onoga najizvrsnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina mojega, radi kojega sve izgubih i otpadom smatram: da Krista steknem i u njemu se nađem – ne svojom pravednošću, onom od Zakona, nego pravednošću po vjeri u Krista, onom od Boga, na vjeri utemeljenoj – da upoznam njega i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bih li kako, suobličen smrti njegovoj, prispio k uskrsnuću od mrtvih. Ne kao da sam već postigao ili dopro do savršenstva, nego – hitim ne bih li kako dohvatio jer sam i zahvaćen od Krista.

OTPJEV

R. Tvoji sveti, Gospodine, objavljuju tvoju slavu.

O. I svjedoče o čudesnim djelima tvojim.

MOLITVA

Oče nebeski, izvore svake svetosti, ti si svetog **I.** proslavio darom svoje milosti i u njemu nam ostavio primjer evanđeoske svetosti. Usliši naše molitve što ti ih danas upućujemo zajedno s našim nebeskim zaštitnikom i zagovornikom, svetim **I.** O snaži nas na putu života da naš životni put bude put svetosti te jednom prispijemo u zajedništvo tvojih svetih i proslavljenih. Po Kristu.

Priredio A. Crnčević prema "Rivista di pastorale liturgica" 39(2002)1, 64-72.

Slavlje euharistije i euharistijsko klanjanje

Poštovano Uredništvo, molimo vas da nam objasnite kakav je odnos slavlja euharistije i euharistijskoga klanjanja kad klanjanje slijedi neposredno nakon mise?

s. M. Veronika

Postavljeno pitanje otvara niz drugih upita koje ovdje nije moguće zaobići ako želimo dati jasan odgovor na osnovno pitanje. Polazište razumijevanja jest u spoznaji da Kristova prisutnost u euharistijskim prilikama *proistječe* iz euharistijskoga slavlja koje je usmjereno k sakramentalnoj pričesti, a u što je već uključena i »duhovna pričest«. Stoga svaka euharistijska pobožnost treba vjernike voditi k djelatnom i plodnom slavljenju sakramenta euharistije u vjerničkoj zajednici. Vrhunac euharistije nije u klanjanju, nego u *blagovanju* koje ujedinjuje poklonstvo Boga pred čovjekom i poklonstvo čovjeka pred Bogom koji se daruje. Zato praksa nekih zajednica da se slavlje euharistije »produži« izlaganjem Presvetoga te kraćim ili dužim klanjanjem, a potom završi euharistijskim blagoslovom, nipošto ne odražava jasnoću vjere u Kristovu sakramentalnu prisutnost i stoga je protivna liturgijskim odredbama. Takva praksa, ako pomnije razmišljamo, uzdiže »duhovnu pričest« iznad vrijednosti sakramentalne pričesti. Liturgijske odredbe izrijeком zabranjuju izlaganje kojem bi jedina svrha bila blagoslov.

Jednako tako, zajedničko klanjanje pred Presvetim, koje će biti obredno odvojeno od slavlja euharistije, ali će slijediti odmah nakon slavlja, također pokazuje niz nejasnoća – unatoč tomu što je takva praksa uvelike raširena. Duh liturgijske obnove kao da još nije zahvatio područje duhovnosti i pobožnosti. Klanjanje pred Presvetim, zajedno s blagoslovom, ima svoje vlastito mjesto u kršćanskoj duhovnosti koje potrebno čuvanja i njegovanja. No, slavlje euharistije ne može biti podređeno tom sekundarnom obliku štovanja

euharistijskoga otajstva. Čini se da danas ništa ne umijemo na razini zajedničke duhovnosti prirediti bez slavlja euharistije, pa sve oblike pobožnosti (krunicu, molitvu anđeoskog pozdrava, križni put), kao i klanjanje pred Presvetim pokušavamo čuvati živim vezujući ih uz slavlje euharistije. Valja nam priznati da smo u velikoj mjeri »instrumentalizirali« slavlje euharistije u svrhu čuvanja tih oblika pobožnosti.

Stoga se mnogima čini čudnim i nerazboritim razmišljati o potrebi zasebnih termina za čin klanjanja pred Presvetim, dakle odvojeno od slavlja euharistije. Otpor pred takvim nastojanjima pokazuje zapravo da nema istinske spremnosti za brižno njegovanje takve kršćanske duhovnosti i pobožnosti. Takva »nova« praksa, koja bi nas iznova vratila na zdrave početke, zacijelo bi zahtijevala više truda i napora, ali i još više produbljenja u teološkim spoznajama Kristova otajstva.

Nejasnoće u sadržajnom i obrednom razlikovanju slavljenja euharistije od čina euharistijskoga klanjanja dovode katkad i do učinaka koji su u potpunoj suprotnosti s željenim ciljevima liturgijske obnove. Osnovna je ideja obnove da liturgija Crkve, dakle slavlje sakramenta, bude preobrazbeno i nadahnjujuće za cjelokupnu duhovnost i pobožnost. Tako bi istinitost slavljenja euharistije trebala davati smisao klanjanju pred Presvetim.

Katkad se, međutim, uočava suprotno gibanje nadahnuća, pa elementi koji su vlastiti klanjanju pred Presvetim 'preobražavaju' liturgiju oduzimajući joj slavljenički identitet. Krivo usmjerena duhovnost nekih slavitelja pretvorit će središnji čin euharistijske molitve – riječi posvete (epikleze) i ustanovljenja – u čin euharistijskoga klanjanja: produženo 'podizanje' hostije i kaleža, što priziva na klanjanje, narušava sakramentalnu dinamiku i priječi iskustvo događajnosti spasenja. Krist u slavlju euharistije nije samo vidljivo prisutan nego i prije svega *spasenjski djelatnik*! Istinitost slavljenja pomoći će istinitosti klanjanja. ■

god. XXIV. (2007.) br. 1

Liturgijsko-pastoralni list za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:

Ante Crnčević

Uredničko vijeće:

Petar Bašić, Ante Crnčević, Ivan Ćurić,
Ivan Šaško, msgr. Antun Škvorčević, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:

msgr. Antun Škvorčević

Uredništvo:

Ante Crnčević, Ivan Andrić, Sani Bošnjak

Grafička priprema:

Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:

Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Kaptol 26

10000 ZAGREB

Telefon: 01 3097 117

Faks: 01 3097 118

e-mail: hilp@zg.t-com.hr

Tisak:

Offset Markulin, Lukavec

List izlazi 13 puta godišnje.

Cijena pojedinog primjerka: 13,00 Kn

inozemstvo: 3,00 EUR; 4,60 CHF; 4,80 USD;
5,70 CAD; 7,00 AUD

Godišnja pretplata: 169,00 Kn

inozemstvo: 39 EUR; 60 CHF; 62 USD;
74 CAD; 91 AUD

BiH, SCiG : 30 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka
odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku:

žiro-račun: Privredna banka Zagreb, d.d.
2340009-1110174994

model plaćanja: 02

poziv na broj: upisati vlastiti pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo:

devizni račun: Privredna banka Zagreb, d.d.:
703000-012769

SWIFT: PBZGHR2X

Međunarodni broj bankovnog računa - IBAN:
HR88 2340 0091 1101 7499 4

iz naših izdanja:

NOVO!

I. Dugandžić,
U radosti naviještene Riječi.
Homiletska razmišljanja
uz čitanja godine C.
228 str.
65 kn

preporučujemo:

Božanski časoslov.
Liturgijski molitvenik za puk,
1110 str.
120 kn

Naša izdanja potražite:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
Kaptol 26, 10000 Zagreb
tel.: 01 309 7117
faks: 01 309 7118
e-mail: hilp@zg.t-com.hr

*U čudesnom pojavku stvorenja svojih
ti otkrivaš, Svevišnji,
trag Ljepote što obnavlja svijet.*